Farmasiliv

Medlemsblad for Farmasiforbundet

03
21

Renate Liland Edvartsen

16

Antall medisinutsalg reduseres

Digitale innbyggertjenester
Apotekansatte bør kunne gi råd om bruk av innbyggertjenester på helseområdet.

10

Er helseindustrien den nye oljen?
Kan helseindustrien hente inn mer inntekter enn utgifter?

20

Økt bruk av opioider
Nesten halvparten av pasientene som får opioider på blår resept, blir langvarige brukere.

22

Har du kjent på tunge, hovne eller rastløse ben på jobb?

Kompresjonsstrømper tar vare på bene dine mens du går den ekstra mila. Passer for både kvinner og menn og har flere fordeler:

- Forbedrer blodsirkulasjonen
- Holder bena tørre med mikrofiber
- Puster og reduserer lukt
- Gir ekstra støtte rundt akillessenen

Farge

Sort/grå

Sort

Rosa/grå

essity JOBST®, an Essity brand

Fås kjøpt på apotek, hos bandagist og på nett!

5 Forbundsleder har ordet
6 Småstoff
10 Digitale innbyggertjenester
14 Profil
16 Stadig færre medisinutsalg
20 Norsk helseindustri som inntekt?
22 Opioidbruk
27 Parat UNG
28 Parat-konferansen og Parats landsmøte
30 Manglende lønn for utført arbeid
32 Norsk sjømateksport slår alle rekorder
36 Parat informerer
38 Advokatene svarer
40 Kryssord og hjernetrim
42 Parats leder

Antall medisinutsalg reduseres

Antallet medisinutsalg har blitt redusert med en tredel de siste årene. Flere fysiske apotek og en økning i nettapotek kan være noe av forklaringen.

16

Apotekteknikker Renate Liland Edvartsen. Foto: Kristin Rosmo.

Apotekansatte gir råd om digitale innbyggertjenester

Flere helseaktører mener apotekpersonell er nøkkelpersoner når det gjelder å gi råd om digitale innbyggertjenester på helseområdet.

10

20

Er helseindustrien den nye oljen?

Flere helseaktører og politikere mener helseindustrien kan hente inn mer inntekter enn hva staten bruker på helseutgifter.

22

Flere langvarige opioid-brukere

Nesten halvparten av pasientene som får smertestillende medisiner med opioider på blå resept, blir langvarige brukere. Dette bekymrer eksperter.

Manglende lønn for arbeidet

Mange opplever at arbeidsgiver ikke utbetaler lønn eller feriepenger til avtalt tid. Hva gjør man dersom man havner i en slik situasjon?

Thany Thileepan, advokatfullmektig i Parat. Foto: Trygve Bergsland

30

Trine og Jane

Jeg vil gjerne ta deg med tilbake til en maidag i 1989. Jeg var russ, og på russetreff på Tryvann traff jeg Trine. Det ble en uforglemmelig kveld, for hun brukte Jane Hellen. Hvis du var ung på åttitallet, husker du sikkert den sukkersøte sjampoen. Jeg elsket den. Jeg så aldri Trine igjen etter den kvelden ved Tryvannstårnet, men husker fortsatt det søte ansiktet, det lange lyse håret og den vidunderlige duften. I ettertid er jeg egentlig litt usikker på om jeg var mest betatt av Trine eller Jane.

Hvorfor forteller jeg denne historien? Jo, her om dagen var jeg innom apoteket, og der kjente jeg igjen en lukt som lignet. Jeg tviler på at Jane Hellen er i salg i våre dager, og i hvert fall ikke på apoteket. Jeg sjekket ikke, det er svært sjelden jeg sjekker sjampo- og balsamutvalget på apoteket, siden mitt hår kun er to millimeter langt og ikke trenger verken glans eller fylde. Så det var nok ikke Jane som var innom apoteket den dagen. Kanskje var det Trine?

Vette

Farmasiliv

Utgis av:
Farmasiforbundet i Parat

Farmasforbundet,
Lakkegata 23
Postboks 9029 Grønland
0133 OSLO

www.farmasiforbundet.no
www.parat.com

Besøksadresse: Lakkegata 23
Telefon: 482 10 100
E-post: post@parat.com

ISSN: 1891-6864
ISSN: 2464-1618 (online)

Ansvarlig redaktør: Trygve Bergsland
Mobil: 905 85 639
E-post: trygve.bergsland@parat.com

Leder: Irene Hope
Mobil: 958 00 766
E-post: irene.hope@parat.com

Coverdesign: Md .Mostafizur R./ Claudio L.
Forsidefoto: Kristin Rosmo
Avbildet: Renate Liland Edvartsen

Alle illustrasjonsbilder i bladet som ikke er kreditert er levert av iStock.

Redaksjonen avsluttet: 20.09.2021
Materiellfrist neste nummer: 05.11.2021

Fagpressen

Layout:
Storybold
www.storybold.no

Trykk: Ålgård Offset AS
www.a-o.no
Telefon: 51 61 15 00

farmasiforbundet parat

Miljøfyrtårn GRØNT PUNKT SVANEMERKET Trykksak 2041 0652

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav og er svanemerket, CO_2-nøytralt og 100 prosent resirkulerbart.

PRESSENS FAGLIGE UTVALG

Vi arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk.

Den som mener seg rammet av urettmessig publisering, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund som behandler klager mot mediene i presseetiske spørsmål.

Adresse: Rådhusgt 17
0158 Oslo
Tlf: 22405040
E-post: pfu@presse.no

presse.no

Nye tider

Sommeren er på hell, og jeg håper dere alle har hatt en fin og avslappende ferie. For min del har sommeren vært kvalitetstid med familie og venner og gitt meg påfyll til å møte høstens oppgaver i Farmasiforbundet.

Farmasiforbundet skal ha sitt landsmøte den 20.–21. november. Dette blir mitt siste landsmøte som leder. Jeg har hatt ni fantastiske år som leder i Farmasiforbundet, hvor jeg har fått lov til å jobbe for det som har opptatt meg i hele mitt yrkesaktive liv, nemlig apotekteknikernes arbeidsliv, synliggjøring av faget vårt, og samarbeid med både bransjen og politiske aktører. Det blir rart og vemodig å tre av, men jeg ser frem til roligere dager.

Apotekteknikere er en stor ressurs på apotekene, og vi skal ha stor yrkesstolthet. Vi bidrar til at apotekene kan opprettholde et godt helsetilbud til Norges befolkning. Nye oppgaver og nye helsetjenester er med på å synliggjøre og fremheve kompetansen til apotekteknikere. Det har vi vist gjennom alle apotekteknikere som har blitt vaksinatører, og som har bidratt med vaksinering av befolkningen i forbindelse med pandemien.

Fremover ser jeg for meg at det vil bli flere nye oppgaver og helsetjenester i apotek, og da er det viktig at apotekteknikere som helsepersonell blir inkludert. Apotekteknikere har stor kompetanse på legemidler og andre apotektjenester, men vi har alltid plass til mer kunnskap – som vi kan bidra med i de nye helsetjenestene.

Til slutt et lite hjertesukk fra meg: Husk å bruke yrkestittelen apotek-tekniker og «arrester» alle som sier «tekniker», dette sier ingenting om hvem vi er. Vær stolte og bevisste på hva vi jobber for, og hvem vi er, nemlig apotekteknikere!

Jeg er stolt og mektig imponert over jobben dere gjør hver eneste dag på apotekene.

Med ønske om en fin høst!

Irene

Foto: Vetle Daler

Ny utredning om apotekenes rolle og rammer

Helseministeren har varslet at han vil nedsette et nytt offentlig utvalg, nesten 25 år etter at forrige NOU ble laget om apoteksektoren.
– Det har vært en stor utvikling i apotekbransjen, og det har vært en rivende teknologisk utvikling. Det har kommet nettapotek, og apotekenes rolle er utvidet med nye tjenester og vaksinering. Vi må utrede grundig hvilke konsekvenser denne utviklingen har for apotekmarkedet. Tiden er inne for en gjennomgang av regelverket og av apotekenes roller og rammevilkår, sier statssekretær Maria Jahrmann Bjerke i Helse- og omsorgsdepartementet. *@Apotek.no*

Maria Jahrmann Bjerke. Foto: Borgos Foto AS

Apotekenes IT-samarbeid blir lagt merke til

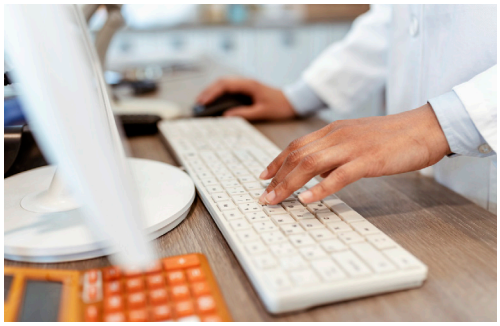

I motsetning til fastleger og sykehus har apotekbransjen klart å etablere en felles IT-løsning.
– Apotekbransjen har, på tross av konkurrende virksomheter, klart å samles om å utvikle én felles pasientjournal. Den vil sikre at informasjonen følger pasienten uavhengig av hvilket apotek de besøker, sier direktør for e-helse i Apotekforeningen Anne-Lise Härter.
Eik, det nye fellessystemet til apotekene, tilrettelegger for bedre kommunikasjon mellom apotek og øvrige aktører i helsetjenesten. *@Apotek.no*

Halvering i salget av lusemidler under pandemien

Koronapandemien har ført til at færre lus har skiftet eier. Tall hentet fra Farmaloggs legemiddelstatistikk viser at salget av legemidler for å fjerne lus falt med hele 52 prosent fra 2020 til 2021. Fra 2019 til 2020 var reduksjonen nærmere 25 prosent. Selv om det er lite lus, er det viktig å sjekke seg. Folkehelseinstituttet anbefaler at man sjekker seg minst én gang i måneden. *@Apotek.no*

Mange med diabetes får ikke nok hjelp

Apotekene opplever ofte at pasienter som har fått diagnosen diabetes type 2 vet lite om behandlingen de skal i gang med. De ønsker å tilby dem den offentlig finansierte veiledningstjenesten Medisinstart. Foreløpig er tjenesten kun for hjerte- og karpasienter. En evaluering av Medisinstart viser at pasientene er svært tilfredse med tjenesten. Dobbelt så mange får diagnosen diabetes i dag som for 20 år siden. Ifølge Diabetesforbundet er dette en varslet krise og det kommer til å føre til en stor belastning på helsetjenesten fremover. *@Apotek.no*

Beskriver endringer i blåresept-ordningen som en stille revolusjon

Jana Midelfart-Hoff, leder for Norsk nevrologisk forening, tilsluttet Legeforeningen, er bekymret for endringer som er gjennomført og foreslått i blåreseptordningen.
Tre endringer vekker størst bekymring:

- innstramming i legereservasjon for bytte i apotek, og at reservasjon skal gjøres søknadsbasert
- innføring av overtredelsesgebyr ved uaktsomme brudd på reglene om forskriving på blå resept – som retter seg mot den enkelte lege personlig
- forslag om innføring av anbud med terapeutisk konkurranse på utvalgte behandlingsområder innenfor blåreseptordningen

@Dagens Medisin

Regjeringen vil gjennomgå handlingsrommet for vaksine-produksjon i Norge

Regjeringen ønsker å se nærmere på mulighetene for produksjon eller del-produksjon av vaksiner i Norge.
– Jeg er opptatt av at staten skal legge til rette for gode rammevilkår og et godt samarbeid mellom det offentlige og private, men det er opp til næringsaktørene selv å forfølge de mulighetene som eventuelt finnes her, sier næringsminister Iselin Nybø (V).
@Regjeringen.no

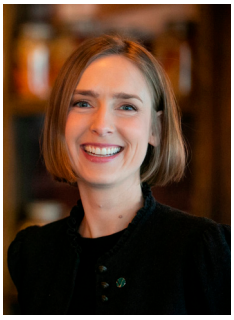

Iselin Nybø.
Foto: Marte Garmann

McKesson vil bli kvitt Vitusapotek

Eieren av Vitusapotek, McKesson, har inngått avtale om å selge mye av sin virksomhet i Europa til Phoenix-gruppen, som eier Apotek 1. McKesson er den største eieren av apotek i en rekke europeisk land, og avtalen omfatter apotek i Frankrike, Italia, Irland, Portugal, Belgia og Slovenia i tillegg til noen andre selskaper. Avtalen omfatter ikke Vitusapotek og NMD, som McKesson eier i Norge, eller deres selskaper i England, Østerrike og Danmark, men McKesson er tydelig på at de vil selge unna alle sine europeiske selskaper. *@Farmatid*

Nå kan biotilsvarende lege-midler byttes i apotek

Stortinget vedtok nylig å endre § 6-6 i apotekloven slik at bytte i apotek også blir mulig for biotilsvarende legemidler, som er godkjente versjoner av biologisk legemiddel. Det er lang erfaring med at bytte mellom originale biologiske og biotilsvarende legemidler er trygt, ifølge Legemiddelverket, som er i gang med å vurdere om noen utvalgte biologiske legemidler og deres biotilsvarende egner seg for bytte i apotek. I første omgang gjelder det legemidler som brukes i forbindelse med assistert befruktning, beinskjørhet og diabetes. *@Dagens Medisin*

Ekstreme prisforskjeller på Paracet

Smertestillende tabletter som Paracet og slimløsende nesespray som Otrivin er Norges to mest solgte reseptfrie medisiner. Ifølge statistikk fra Folkehelseinstituttet ble det i 2020 solgt 9,5 millioner 20-pakninger med paracetamol-tabletter og 6,6 millioner nesesprayer. Det betyr at hodepine og tette neser er god butikk. Apotekene har 45 prosent av salget av paracetamol-tabletter, ifølge Folkehelseinstituttet. En liten prissjekk viser at apotekene selger de velkjente pillene nesten 50 prosent dyrere enn matbutikkene. *@Nettavisen*

Legemiddelforsyningene er mindre sårbare enn mange tror

NUPI-forsker Arne Melchior knuser myten om at verdens legemiddelforsyning er så avhengig av enkelte produsenter fra India og Kina som mange mener.

– Det med Kina og India er blåst opp, og det er litt pussig. Det er ikke tvil om at Kina og India er viktige nok, og de er viktig på sine vis, men for legemidler er Vest-Europa viktigst, og det er feil at denne produksjonen stort sett er basert på virkestoffer fra Kina og India, sier han. *@Farmatid*

Arne Melchior. Foto: NUPI

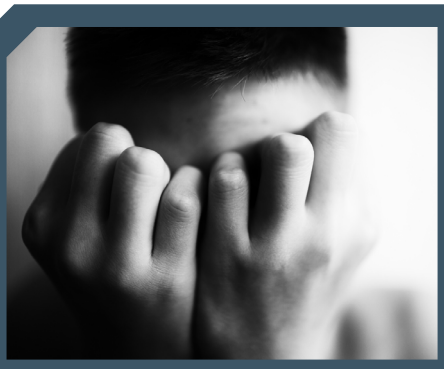

Enda en studie tyder på at cannabis-misbruk kan føre til schizofreni

Schizofreni er mer utbredt blant mennesker med cannabismisbruk. Det har forskere visst lenge. Men er det cannabisen som utløser schizofreni eller omvendt?

I en ny studie har danske forskere igjen forsøkt å svare på det spørsmålet.

– Studien styrker hypotesen om at cannabismisbruk kan føre til schizofreni. Studien tyder på at man i Danmark kan unngå om lag 100 tilfeller av schizofreni ved å eliminere cannabismisbruk, sier Carsten Hjorthøj, seniorforsker i Region Hovedstadens Psykiatri.

– Jo sterkere cannabis er, og jo oftere man tar det, jo større er sannsynligheten for schizofreni, utdyper han.*@Forskning.no*

Tobakksgigant får bråk ved kjøp av legemiddelselskap

Tobakksgiganten Philip Morris International, som blant annet selger Marlboro, vil kjøpe det britiske legemiddelselskapet Vectura, som hjelper produsenter med å utvikle og markedsføre inhalasjonslegemidler. Pharmacy magazine melder at kjøpet blir kritisert som uetisk av en rekke helseorganisasjoner, og flere oppfordrer myndighetene til å sette en stopper for avtalen. Sarah Woolnough, administrerende direktør i Astma UK og Den britiske lungestiftelsen, kaller det fullstendig absurd at Philip Morris skal kunne tjene penger på å tilby behandling til de samme menneskene som de har gjort syke i første omgang. *@Farmatid*

ANNONSE

Hjelp til å holde hendene eksemfrie lenger

TIPS OG RÅD

1. Først og fremst; unngå det du ikke tåler. Om du ikke vet, kontakt lege for utredning.
2. Unngå å utsette hendene for mye vann. Bruk en mild såpe uten parfyme. Skyll huden godt for å få bort alle såperester.
3. Ved kontakt med vann eller fukt bør man bruke hudvennlige beskyttelseshansker i nitril eller vinyl.
4. Unngå bruk av ringer da disse kan være samlingssted for såperester, fukt og bakterier som kan irritere huden.
5. Beskytt hendene med votter eller vanter i kaldt vær, da kulde tørker ut huden.
6. Bruk rikelig med fuktighetskrem, minst morgen og kveld, samt etter kontakt med vann.

Håndeksem er et utbredt problem og rammer ca. 1 av 10. Danske forskere fant en tredobling i forekomst av håndeksem hos barnehagebarn etter at strenge hygienetiltak ble innført som følge av COVID-19 pandemien[1].

Å behandle håndeksem kan være krevende. Når eksemet blusser opp er det viktig å komme raskt i gang med behandlingen for å få eksemet under kontroll. Kontakt lege så fort som mulig for medisinsk behandling. I tillegg kreves en rekke tiltak du selv kan gjøre for å holde huden i sjakk og forebygge eksem.

Canoderm er en mykgjørende fuktighetskrem og fås som reseptfritt legemiddel.

- ✓ Vist å **holde hendene eksemfrie 10 ganger lenger** sammenlignet med ingen behandling[2,3]
- ✓ Styrker hudbarrieren, **mykgjør huden og lindrer kløe**
- ✓ **Absorberes lett**

Bruk:

1. Smør ved behov, gjerne flere ganger daglig, og alltid etter kontakt med vann.
2. Brukes forebyggende. Unngå sår hud, åpne sår, øyne, nese, ører, eller slimhinner. Kan gi forbigående svie.

Ønsker du mer informasjon om Canoderm krem 5 % karbamid?
Ta kontakt med din Perrigo representant eller send oss en e-post på norwayInfo@perrigo.com

Perrigo Norge AS, Nydalsveien 36B, 0484 Oslo, norwayInfo@perrigo.com, www.perrigo.no

Canoderm 5 % krem (karbamid). OTC. ATC: D02AE01. Indikasjoner: Fuktighetsbevarende behandling av tørr hud av ulike årsaker og til forebygging av tilbakefall av atopisk eksem. Forpakninger: 100 g og 210 g tube, 500 g pumpeflaske. Dosering: Fuktighetsbevarende behandling av tørr hud av ulike årsaker: Kremen påsmøres ved behov, gjerne flere ganger daglig, og alltid etter kontakt med vann. Forebygging av tilbakefall av atopisk eksem: Kremen smøres inn minst to ganger daglig og gjerne etter kontakt med vann. Advarsler og forsiktighetsregler: Unngå å smøre i øyne/nese/ ører/ åpne sår eller på slimhinner. Kremen kan gi lokal forbigående svie og varmefølelse. Ansiktet er spesielt følsomt. Kontraindikasjoner: Overfølsomhet mot den aktive ingrediensen eller mot noen av hjelpestoffene. Refusjonsberettiget bruk: Forebygging av tilbakefall av moderat og alvorlig atopisk eksem. Gjelder 500 g pumpeflaske. Refusjonskode: ICPC S87 Atopisk dermatitt/eksem ICD L20 Atopisk dermatitt (Vilkår 247): 6 bokser á 500 gram per kvartal innen refusjon. Fullstendig forskrivningsinformasjon, refusjon og pris finnes på www.felleskatalogen.no. Dato for gjennomgang av produktsammendraget 02.11.2020. ACO Hud Nordic AB. www.perrigo.no

1. AB Simonsen et al. Contact Dermatitis 2021 Mar;84(3):144-152. doi: 10.1111/cod.13727. Epub 2020 Nov 5 2. Canoderm Preparatomtale (SPC), punkt 5.1, oppdatert 02.11.2020 3. Lodén M et al. Acta Derm Venerol 2010; 90: 602-606

CAN210827NO1

Digitale innbygger-tjenester viktig for helsa

Helsepersonell på apotek må kunne gi råd om bruk av de digitale innbyggertjenestene som bidrar til gode helsevalg på legemiddelområdet. Det mener flere helseaktører.

Av: Kristin Rosmo

Nordmenn er generelt ivrige brukere av digitale tjenester. Digitaliseringen har for alvor skutt fart det siste året, med stadig nye innbyggertjenester og økt bruk. Det gjelder eksempelvis tilbudet av innbyggertjenester på helsenorge.no, den offentlige helseportalen for innbyggere i Norge.

Mange innbyggere er likevel enda ikke kjent med at digitale innbyggertjenester kan gi bedre oversikt og styring over egen helse. Det kan og bør helsepersonell på apotek bidra til å gjøre noe med, mener både Diabetesforbundet, Norsk helsenett og Apotekforeningen.

God kunderådgivning

Apotekforeningen arrangerte i juni et webinar om digitale innbyggertjenester og apotekenes rolle i den sammenheng. Direktør for e-helse i Apotekforeningen, Anne-Lise Härter, poengterte der at den nasjonale e-helsestrategien og handlingsplanen har søkelyset rettet mot legemiddelområdet.

Anne-Lise Härter, direktør for e-helse i Apotekforeningen, mener det er viktig at ansatte i apotek har god kjennskap til de innbyggertjenestene som er tilgjengelig for innbyggerne på legemiddelområdet. Foto: Apotekforeningen

Hun har registrert en enorm vekst i både tilbud og bruk av digitale helsetjenester og selvbetjeningsløsninger.

– Apotek er en viktig del av helsetjenesten. Vi mener det er viktig at ansatte i apotek har god kjennskap til de innbyggertjenestene som er tilgjengelig for innbyggerne på legemiddelområdet. Det kan bidra til god dialog og rådgivning i kundemøtet. Det kan også effektivisere arbeidsprosesser i apotek ved at kundene selv for eksempel kan gjøre oppslag i sine gyldige resepter, sier Härter.

Direktoratet for e-helse publiserte i vår rapporten «Utviklingstrekk 2021, E-helsetrender».

– Utviklingstrekkrapporten er en god og lettlest beskrivelse og oppsummering av utviklingen innen e-helseområdet. Den gir en nyttig framstilling av nøkkeltall, sammenstilt kunnskap og erfaring i faglige spørsmål, sier Härter på apotek.no.

Hun nevner her apotektjenesten Medisinstart som eksempel på økende bruk av ikke-fysiske konsultasjoner. Medisinstart har oftere blitt gjennomført over telefon som følge av koronapandemien det siste året.

– Det har fungert godt. I fremtiden kan det hende at flere slike tjenester vil kunne tilbys digitalt, sier hun.

Doblet aktivitet på helsenorge.no

Ifølge rapporten har et tett samarbeid mellom helse- og omsorgssektoren og privat næringsliv gitt nye e-helseløsninger

Ifølge rapporten «Utviklingstrekk 2021, E-helsetrender» fra Direktoratet for e-helse har det kommet nye e-helseløsninger på rekordtid under koronapandemien. Skjermdump fra Direktoratet for e-helse.

på rekordtid under koronapandemien, og mange er gjort tilgjengelige på helsenorge.no. Dette gjelder for eksempel tjenestene «Prøvesvar» og «Korona-sertifikat». Fra før fantes andre legemiddelrelaterte tjenester som «Legemidler» og «Vaksiner». Rapporten dokumenterer blant annet hvor mye innbyggerne bruker de ulike digitale tjenestene.

Helsenorge.no hadde i løpet av 2020 over 70 millioner besøk og 43 millioner innlogginger. Det er nesten en dobling av aktiviteten fra 2019, viser rapporten. Tjenesten «Prøvesvar», som ble lansert i juli 2020, og som viser svar på koronatest og andre prøver, var den mest brukte tjenesten i fjor. Tjenesten «Legemidler» var den nest mest besøkte. Denne tjenesten gir oversikt over resepter og utleveringer tre år tilbake i tid. Etter at tjenesten ble flyttet til helsenorge.no i 2018 har bruken blitt mer enn doblet.

Mestring av egen helse

Under Apotekforeningens webinar om digitale innbyggertjenester forklarte produktansvarlig for helsenorge.no, Nina Linn Ulstein, at hovedoppgaven

Nina Linn Ulstein, produktansvarlig for helsenorge.no har tro på at nettstedet bidrar til å gi innbyggerne muligheten til å ta gode valg for egen helse. Foto: privat

for helsenorge.no er å bidra til å knytte sammen helse-Norge for innbyggerne.
– Det er mange ulike aktører innenfor helse, og vi tenker at innbyggerne skal være i sentrum av dette. Innbyggerne kjenner gjerne godt til noen av aktørene, som for eksempel legekontoret, apoteket, sykehuset og kommunale helsetjenester. Det som er spesielt når man er syk, spesielt alvorlig eller kronisk syk, er at man gjerne har kontakt med mange forskjellige aktører – også andre aktører enn de mest vanlige. Hver gang man er i kontakt med disse, blir det lagret helsedata på forskjellige steder og i forskjellige systemer. Målet med helsenorge.no er gi innbyggerne tilgang til sine helsekontakter og data så man kan forstå sammenhenger, delta som partner og lære fra egne data, sier Ulstein.

Hun har tro på at innbyggerne ved å navigere i denne informasjonen får muligheten til å ta gode valg.

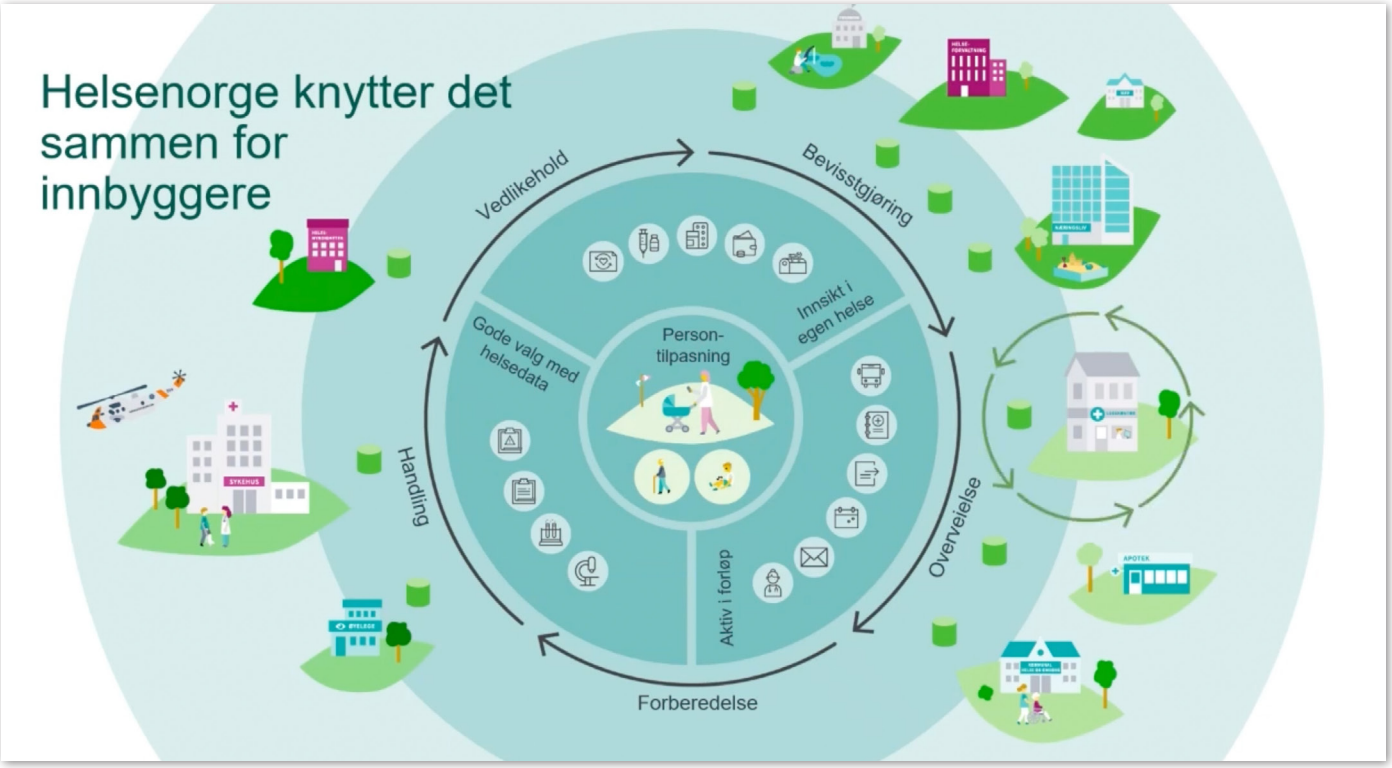

Skjermdump fra Apotekforeningens webinar om digitale innbyggertjenester

– Målet er mestring av egen helse og kanskje også forandring av egen adferd ved å bli mer bevisst, kunne forberede seg og forstå mer, poengterer hun.

Helsefremmende verktøykasse

Ulstein mener det er viktig at helsepersonell på apotek er godt kjent med legemiddelrelaterte tjenester på helsenorge.no for å kunne henvise kunder dit ved behov, for eksempel til tjenesten «Legemidler». Det kan eksempelvis være nyttig når kunder skal henvende seg til legen for fornyelse av resept og trenger å huske hva de brukte tidligere.

– I år har enkelte tjenester vært spesielt mye brukt av innbyggerne. Etter at løsningen for innsyn i prøvesvar kom på plass i fjor, er dette den tjenesten som er mest brukt. Ellers er «Legemidler» én av de mest brukte tjenestene. Dette er også en tjeneste som har vært tilgjengelig nesten helt siden starten av helsenorge.no, sier hun.

Slutta er en gratis app som kan gjøre det lettere å slutte med røyk og snus. Det skjer blant annet gjennom motivasjonsmeldinger, fakta, råd og tips, beregninger av hvor mye man sparer, og statistikk over hvor lenge man har holdt ut. Skjermdump fra helsenorge.no

Ulstein mener også tjenesten «Verktøy» er viktig å kjenne til for helsepersonell på apotek.

– «Verktøy» representerer en del av den strategiske retningen for helsenorge.no, som sier at i tillegg til at innbyggerne ved hjelp av helsenorge.no får en supermotorvei med tilgang på egne helseopplysninger og kontakt mellom seg og de relevante hel-

sekontaktene, skal vi også tilrettelegge det slik at det skal være mulig for innovative aktører å tilgjengeliggjøre ulike helsefremmende verktøy som for eksempel læring, hjelp til å forstå egen helse eller verktøy knyttet til behandling. For eksempel er Slutta-appen veldig mye brukt av folk som ønsker å slutte å røyke. Dette er verktøy det er viktig at apotekansatte kjenner til og aktivt henviser til, mener hun.

Enklere og sikrere hverdag

Bjørnar Allgot, tidligere generalsekretær i Diabetesforbundet, mener digitale innbyggertjenester, som e-resept og frikort, gjør hverdagen både enklere og sikrere og har vært et gode for oss brukere.
– Jeg lengter ikke tilbake til papirreseptenes tid, det var veldig tungvint sammenlignet med dagens digitale løsning, sier han.

I framtiden ønsker han at «Pasientens legemiddelliste» kommer på banen.
– Pasientens legemiddelliste vil gi bedre oversikt for alle og gi automatiske varsler om interaksjoner, uheldige sidevirkninger og dobbeltforordninger, mener han.

Bjørnar Allgot, generalsekretær i Diabetesforbundet, ønsker å få på plass en digital fullmakt som kan gjøre det enklere for brukerne, pårørende og andre å hjelpe med å hente ut reseptbelagte legemidler. Foto: Peder Songedal

Digital fullmakt på ønskelisten

Også «Digital fullmakt» til å hente ut medisiner til andre står høyt på Diabetesforbundets ønskeliste over nye digitale løsninger.

Det er også på nåværende tidspunkt mulig å gi andre fullmakt til å bruke enkelte av tjenestene på helsenorge.no på egne vegne. Det gjelder blant annet fullmakt til å se andres legemidler og resepter.
– Men mange trenger hjelp til å hente ut medisiner på apoteket. Med digital fullmakt for dette ville det vært enklere for brukerne, pårørende og andre som kan hjelpe. Fullmakt på helsenorge.no kan gis enkelt og også enkelt trekkes tilbake, sier Allgot.

Allgot mener digital fullmakt for å hente ut resepter på helsesorge.no vil bli en sikker løsning, med liten risiko for forfalskning eller feil og mangler på fullmakten.
– Man slipper dermed å bli avvist på apoteket på grunn av feil og mangler på den manuelle fullmakten, poengterer han.

Han påpeker at digitale innbyggertjenester også byr på et dilemma.
– Det er en aldrende befolkning, og det er også ulik digital kompetanse. Men hvis brukergrensesnittet er enkelt nok, vil også dette kunne løses, mener han. ■

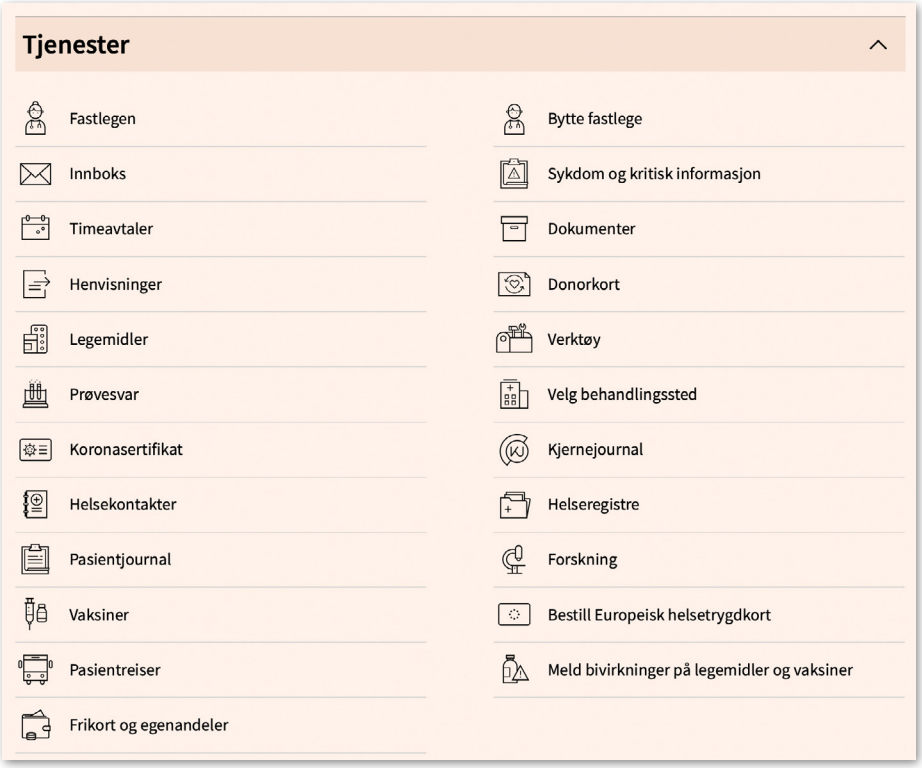

Skjermdump fra helsenorge.no

Helsenorge.no

- Den offentlige helseportalen for innbyggere i Norge.
- Formålet er å gi den enkelte pasienten eller pårørende et bedre og enklere møte med helsetjenesten.
- Nettstedet skal styrke pasientrollen og hjelpe til økt mestring og bedre helse.
- Gir tilgang til egne helseopplysninger, tilbud om selvbetjening og gode helseråd.
- Innholdet er levert av ulike aktører i helsesektoren.
- Flere av tjenestene er apotekrelevante, som for eksempel tjenestene Legemidler, Frikort, Vaksiner og Verktøy.

Kilde: Helsenorge.no

Noe må skje

Det står ikke akkurat stille i livet for apotektekniker Maria Theresa Nordtømme. Full fart og nye prosjekter er hverdagen for henne.

Av: Kristin Rosmo

Ingenting er noe «å vente med» for apotektekniker Maria Theresa Nordtømme. Ektemannen Robin fant hun allerede som 15-åring. Som 30-åring har hun rukket å få tre barn og har tolv års erfaring som apotektekniker ved både sykehusapotek, HELFO og to private apotek. Hun har også rukket å bo på fire ulike steder i landet. Og nylig flyttet hun til Torrevieja i Spania sammen med familien for å bo der et år.

– Jeg er veldig lettet og glad over å ha fått permisjon fra jobben min her ved Vitusapotek City Syd, for jeg trives så godt her! Jeg vet at jeg kommer til å savne kollegene og kundene mine dette året, sier hun.

Vitusapotek City Syd ligger i et av landets største og eldste kjøpesentere, en liten mil sør for bykjernen i Trondheim. Fire apotekteknikere, to apotekmedarbeidere og fem farmasøyter holder hjulene i gang der. Gjennomsnittsalderen er bare 35 år. De er en sammensveiset gjeng, som også ofte møtes på fritiden.

– For å trives her må man like kunder og høyt tempo. Her er det et jevnt trykk med kunder hele tiden, og hvis været er dårlig er det ofte enormt mange som bruker kjøpesenteret, sier Nordtømme.

Men nå får altså trøndere være trøndere for Nordtømme. I Torrevieja venter en jobb som kundekonsulent hos Viking. Skjønt, det kan vel være noen trøndere og andre nordmenn der også. Mannen skal studere, to av barna skal gå på Den Norske Skolen i Rojales, og minstemann skal gå i kommunal barnehage. Nordtømme frykter ikke for at Spania-året skal bli kjedelig.

– Vi kjenner flere som har leilighet i området, og mange har tenkt å komme på besøk til oss. Oppi alt dette håper jeg også på å få noen gode stunder på stranda. Ellers pleier jeg å bruke fritiden sammen med familien, og gjerne på telttur i skogen med barna og daglige lufteturer med hunden vår, sier hun.

Nordtømme har alltid tenkt at apotektekniker er et respektabelt yrke, noe hun fikk bekreftet da hun tok utdanningen. Hun har vært tillitsvalgt for apotekteknikerne på Vitusapotek City Syd siden hun var med på å starte opp apoteket der for tre år siden. Til daglig har hun hatt jobben som markedsansvarlig.

– Noe må skje hele tiden for meg. Jeg liker å forberede nye kampanjer og å ha noen oppgaver å holde på med i øyeblikk der det ikke er fullt trykk med kunder, sier Nordtømme.

Maria Theresa Nordtømme.

Alder: 30 år.
Bosted: Bor nå i Torrevieja i Alicante-provinsen i Spania. Oppvokst i Klæbu i Trondheim kommune.
Familie: Mannen Robin og barna Amira (8), Emrik (7), Brage (2 i nov) og hunden Multe.
Interesser: Familie, venner og friluftsliv.
Utdanning: Apotektekniker fra Borgund videregående skole i Ålesund i 2009.
Arbeidssted: Viking i Torrevieja. Permisjon fra Vitusapotek City Syd, Trondheim.
Arbeidsoppgaver: Markedsansvarlig, vaksinatør.
Fagorganisert: Ja. Tillitsvalgt.

Apotektekniker Maria Theresa Nordtømme. Foto: Kristin Rosmo

Colgate®

NÅ TILGJENGELIG
UTEN RESEPT

Vinner kampen mot karies på apotek

Effektiv forebygging for kunder med økt kariesrisiko*

Duraphat® høykonsentrert fluortannpasta er klinisk bevist å være **mere effektiv** i **forebygging av dental karies** enn en vanlig tannpasta:[1-4]

- Duraphat® 5 mg/g fluortannpasta **forebygger, stopper og reverserer** begynnende karies[1-4,†]
- Nå tilgjengelig **uten resept**, med veiledning fra apoteket

5 mg/g natriumfluorid

Anbefal Duraphat® og gi beskyttelse til de av kundene dine som har økt kariesrisiko

* Pasienter ≥ 16 år med forhøyet kariesrisiko.
† ved å arrestere og reversere primære rot- og tidlige fissurkaries lesjoner.

Referanser: 1. Baysan A et al. Caries Res 2001;35:41-46. **2.** Ekstrand et al. Caries Res 2013;47:391–8. **3.** Schirrmeister JF et al. Am J Dent 2007;20. 212-216. **4.** Ekstrand et al. Gerod 2008; 25:67-75.

CF Duraphat «Colgate Palmolive A/S»
Kariesprofylaktikum ATC-nr.: A01A A01
TANNPASTA 5 mg/g: 1 g inneh.: Fluor 5 mg (som natriumfluorid) tilsv. 5000 ppm fluor, natriumbenzoat (E 211), sakkarinnatrium, sorbitol, hjelpestoffer. Fargestoff: Briljantblå FCF (E 133). **Indikasjoner:** Forebygging av dental karies hos ungdom og voksne, særlig blant pasienter som er utsatt for flere typer karies (koronal og/eller rotkaries). **Dosering:** Skal kun brukes av voksne og ungdom ≥16 år. En 2 cm lang stripe (gir 3-5 mg fluor) påføres tannbørsten for hver tannpuss. Tennene pusses grundig 3 ganger daglig, etter hvert måltid, vertikalt, fra tannkjøttet til tannspissen. Administrering: Skal ikke svelges. Grundig pussing tar ca. 3 minutter. **Kontraindikasjoner:** Overfølsomhet for innholdsstoffene. **Forsiktighetsregler:** Skal ikke brukes av barn eller ungdom <16 år. Høyt fluorinnhold. Tannspesialist bør konsulteres før bruk. Et økt antall potensielle fluorkilder kan gi fluorose. Før bruk bør det foretas en vurdering av samlet fluorinntak (dvs. drikkevann, salter som inneholder fluor, andre legemidler med fluor). Samtidig bruk av fluortabletter, -dråper, -tyggegummi, -gel eller -lakk og vann eller salt tilsatt fluor, skal unngås. Ved beregning av anbefalt mengde fluoridioner (0,05 mg/kg pr. dag fra alle kilder og maks. 1 mg pr. dag) må mulig svelging av tannpasta tas med i beregning (hver tube inneholder 255 mg fluoridioner). Inneholder natriumbenzoat som virker mildt irriterende på hud, øyne og slimhinner. **Graviditet/Amming:** Data mangler fra bruk hos gravide. Dyrestudier har vist reproduksjonstoksiske effekter ved svært høye doser. Skal ikke brukes ved graviditet og amming, med mindre en grundig nytte-/risikovurdering er utført. **Bivirkninger:** Sjeldne (>1/10 000 til <1/1000): Immunsystemet: Hypersensitivitetsreaksjoner. Ukjent: Gastrointestinale: Brennende følelse i munnen. **Overdosering/Forgiftning:** Akutt intoksikasjon: Toksisk dose er 5 mg fluor/kg kroppsvekt. Symptomer: Fordøyelsesproblemer som oppkast, diaré og abdominalsmerter. Kan være dødelig i svært sjeldne tilfeller. Mentol: Kan forårsake kramper ved inntak av store mengder, spesielt hos småbarn og barn. Behandling: Ved svelging av en betydelig mengde, skal det omgående utføres tarmskylling eller fremtvinges brekninger. Det må tas kalsium (store mengder melk) og pasienten må holdes under medisinsk observasjon i flere timer. Kronisk intoksikasjon: Fluorose: Tannemaljen vil få et misfarget eller flekkete utseende når en fluordose >1,5 mg/dag absorberes daglig over flere måneder eller år, avhengig av dosen. Ledsages av alvorlige former for økt skjørhet i tannemaljen. Benfluorose blir kun sett ved høy kronisk fluorabsorpsjon (>8 mg/dag). **Pakninger og priser:** reseptpliktig: 51 g kr. 103,20. 3 x 51 g kr. 237,20; reseptfri: pris ikke fastsatt. Basert på SPC godkjent 23.08.2016. (Se www.legemiddelsok.no.)

www.colgateprofessional.no *www.colgatetalks.com*

I dag er det 768 medisinutsalg i landet. Antallet er redusert med en tredel de siste ti årene.

Illustrasjonsfoto: Kristin Rosmo

Stadig færre medisinutsalg

Antallet medisinutsalg har blitt redusert med en tredel i løpet av de siste ti årene. LUA (legemidler utenom apotek)-ordningen og flere fysiske apotek og nettapotek kan være noe av forklaringen. Det er også utfordringer med driften.

Av: Kristin Rosmo

Ordningen med medisinutsalg, gjerne omtalt som «apotekets forlengede arm», har eksistert siden 1930. Da vedtok Stortinget at apotekere kunne åpne medisinutsalg i fiskevær, på markedsplasser og avsidesliggende steder. I 1975 var det rundt 1250 medisinutsalg i Norge. Antallet holdt seg ganske stabilt fram mot 2010, men siden har det gått nedover. Antallet er nå redusert til rundt 750. Det tilsvarer en reduksjon på 33 prosent de siste ti årene.

Skal sikre legemiddelforsyningen

Et medisinutsalg skal, ifølge apotekloven, bare etableres når Legemiddelverket mener det er nødvendig for å sikre en forsvarlig legemiddelforsyning. Videre skal det legges ned hvis det etableres et apotek i nærheten.

Årsaken til at antallet er redusert, kan være sammensatt, mener Siv Elisabeth

Vi forventer at apotekene har retningslinjer for håndtering av kundespørsmål.

Siv Elisabeth Haugen, Legemiddelverket

Siv Elisabeth Haugen, legemiddelinspektør ved Legemiddelverket, oppdager ofte avvik ved apotektilsyn på grunn av mangelfull drift av medisinutsalgene. Foto: Legemiddelverket

Haugen, legemiddelinspektør ved Legemiddelverket.
– Reduksjonen i antall medisinutsalg kan skyldes både LUA-ordningen (legemidler utenom apotek) og opprettelse av flere fysiske apotek og nettapotek, sier hun.

Haugen presiserer at det ikke er noe lovkrav å legge ned medisinutsalg selv om det er LUA-utsalg i nærheten, og viser til at flere utsalg har både medisinutsalg og LUA-utsalg.

Mange avvik

Ifølge apotekforskriften er det apoteket selv som skal sørge for tilsyn med medisinutsalget. Det skal skje minst en gang i året. Legemiddelverkets rolle i medisinutsalgsammenheng er å føre tilsyn med at apotekene ivaretar ansvaret sitt rundt driften av medisinutsalgene.
– Vi registrerer ofte avvik relatert til apotekets håndtering av medisinutsalgene sine, sier Haugen.

I perioden 2016–2020 har Legemiddelverket hatt tilsyn ved 16 apotek som har medisinutsalg. Av disse var det kun tre som ikke fikk avvik på grunn av mangelfull drift av medisinutsalgene.
– I løpet av de siste fem årene har det hyppigst blitt gitt avvik for forhold knyttet til listen over varer som skal føres i medisinutsalget, sier Haugen.

Sortimentet i medisinutsalgene bestemmes av apoteket som drifter medisinutsalget, i samråd med kommunelegen. Sortimentet skal omfatte legemidler som er nødvendige for å ivareta befolkningens behov for alminnelig brukte legemidler til egenomsorg.

Ulike regelverk

Det er ulike lover og forskrifter som regulerer medisin- og LUA-utsalg. Ordningene skiller seg fra hverandre både innen sortiment, kundeveiledning og ansvarsforhold.
– LUA-ordningen skal bedre tilgjengeligheten til velkjente reseptfrie legemidler og gi priskonkurranse mellom apotek og andre utsalgssteder. Sortimentet av reseptfrie legemidler som er tillatt solgt i et LUA-utsalg, er et begrenset utvalg styrt av Legemiddelverket, sier Haugen.

LUA-forskriften sier at utsalgsstedets personale ikke under noen omstendighet skal gi muntlig informasjon om valg av legemiddel eller om legemidlenes egenskaper og bruk. Ved behov for veiledning skal kunden henvises til enten lege eller apotek, eller til veiledningen på pakningen eller pakningsvedlegget.
– Årsaken er at det ikke stilles krav til helsefaglig kompetanse til personalet i et LUA-utsalg. Ordningen er basert på at kundene selv vet hva de skal ha, forklarer Haugen.

Alt salg gjennom medisinutsalg er det derimot et apotek som er ansvarlig for. Dermed skal apoteket styre både opplæring av personalet og hvilken informasjon medisinutsalget skal kunne gi til kundene.
– Vi forventer at apotekene har retningslinjer for håndtering av kundespørsmål, sier legemiddelinspektør Haugen.

Krevende opplæring

Et apotek som har retningslinjene på plass, er Ditt Apotek Meyer i Mo i Rana.
– Apoteket har et medisinutsalg ved Coop Prix Hemnesberget, sier Sissel-Marie Grøttebø, medeier og apoteker i Aporana som driver Ditt Apotek Meyer og to andre apotek på Mo.

Apotekets retningslinjer for medisinutsalget sier noe om hvilket personale som kan gi informasjon til eller svare på spørsmål fra kunder om legemidler. Retningslinjene beskriver også hvilke spørsmål som kan og bør henvises til apoteket.
– Det kan være forvirrende for butikkansatte at de har ulike regelverk å forholde

Det kan være forvirrende for butikkansatte at de har ulike regelverk å forholde seg til.

Sissel-Marie Grøttebø, Ditt Apotek Meyer

Sissel-Marie Grøttebø, medeier og apoteker i Aporana, ønsker at medisinutsalget skal være apotekets forlengede arm. Foto: Privat

seg til når de selger legemidler fra henholdsvis LUA-ordningen og medisinutsalget, sier Grøttebø.

Apotekforskriften beskriver at det skal foreligge en plan for faglig oppfølging av medisinutsalget.
– Det er krevende å sørge for at samtlige til enhver tid har fått nødvendig opplæring. Vi forsøker å lære opp noen superbrukere, men det er klart det oppstår situasjoner der disse ikke er til stede i butikken når kunden har behov for det. Ideelt sett skulle medisinutsalgets ansatte innimellom ha hospitert litt på apoteket. Vi ønsker at medisinutsalget skal være apotekets forlengede arm, sier Grøttebø.

Tett oppfølging

Apotektekniker Linn Alterås ved Ditt Apotek Meyer har hovedansvaret for at medisinutsalget på Hemnesberget til enhver tid får de varene de trenger.
– Medisinutsalget ringer inn bestillingen til oss når de har behov for påfyll av varer. Det skjer omtrent annenhver uke, sier Alterås.

Det er som regel hun som plukker fram og pakker ned varene. Coop Prix Hemnesberget er også pakkekommisjonær for utlevering av reseptpliktige legemidler innpakket fra apoteket til den enkelte pasient. Apoteket sender daglig reseptpakker dit, rundt 70 i uken.

Alterås er alltid med på tilsynet apoteket fører med medisinutsalget.

> *Medisinutsalget ringer inn bestillingen til oss når det har behov for påfyll av varer.*
>
> **Linn Alterås, Ditt Apotke Meyer**

Apotektekniker Linn Alterås ved Ditt Apotek Meyer sørger for at medisinutsalget på Hemnesberget får alt det trenger. Foto: Ditt Apotek Meyer

– I tillegg til å gjennomgå hvordan ekspedisjon og kundenes informasjonsbehov ivaretas, gjennomgår vi forhold som skilting, inventar, sortiment og holdbarhet. Vi sjekker også for eksempel oppbevaring, merking, prising, orden og renhold. Videre diskuterer vi bestillingsrutiner og hvordan vareleveringen fungerer, sier hun.

Drifter 13 medisinutsalg

Nærmere 60 mil lenger nord driver Apotek 1 Finnsnes i Senja kommune hele 13 medisinutsalg, hvorav fem av dem også er kommisjonærer for utlevering av reseptmedisiner til den enkelte kunde. Apotektekniker Renate Liland Edvartsen og hennes kolleger holder godt styr på det hele.
– Jeg har jobbet ved apoteket i 16 år og kjenner rutinene og medisinutsalgene våre godt. Jeg har vært på tilsyn hos dem alle sammen, sier Liland Edvartsen.

De 13 medisinutsalgene bestiller varer fra en fast bestillingsliste, som er godkjent av kommunelegen.
– Bestillingene kommer stort sett via e-post, men tre av dem benytter faktisk fortsatt telefaks. Det varierer hvor ofte de bestiller, men det kan typisk være en gang i uken eller sjeldnere, sier hun.

Åpne tunneler – stort sett

Forsendelsen foregår med buss, budfirma

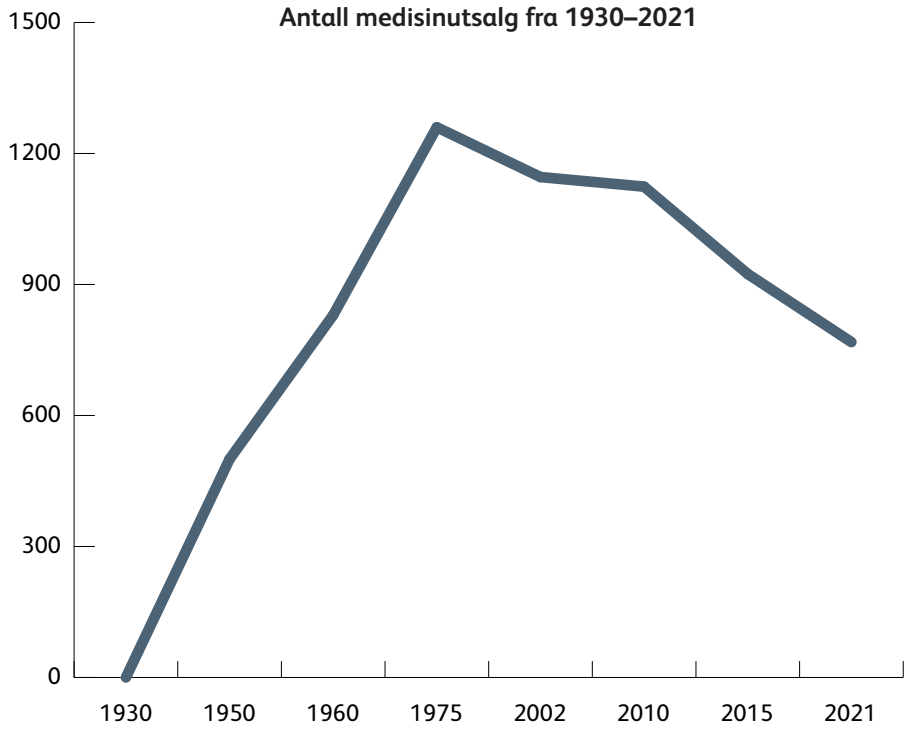

Sortimentet i et medisinutsalg skal ivareta befolkningens behov for alminnelig brukte legemidler til egenomsorg. Foto: Kristin Rosmo

Medisinutsalg

- Krav og ansvar rundt drift av medisinutsalg er regulert av apotekloven og apotekforskriften.
- Tillatelse til å etablere eller opprettholde medisinutsalg gis bare til områder uten apotek.
- Tillatelsen gis innen et bestemt område (postnummer), ikke en bestemt butikk.
- Avstanden til nærmeste apotek skal være minst ti kilometer, men det tas hensyn til lokale forhold.
- Apotekene er selv ansvarlig for tilsyn av egne medisinutsalg.
- Medisinutsalget skal legges ned dersom det kommer apotek på stedet.
- Antallet medisinutsalg er redusert med en tredel de siste ti årene.

Kilde: Legemiddelverket

eller post. Liland Edvartsen opplever sjelden at det er store problemer med leveransene.
– Stort sett går det veldig fint. De 13 utsalgene får nesten alltid apotekvarene slik de skal. Men det hender jo at en av tunnelene er stengt eller at det er andre utfordringer på de smale veiene på Senja. Da er som regel problemet løst til dagen etterpå, forklarer hun.

Liland Edvardsen er glad i å arbeide med medisinutsalgene og roser dem for å være flinke til å ta kontakt med apoteket når kundene spør om noe de ikke kan svare på. Hun poengterer også at de bidrar til å holde omsetningen av varer oppe.
– Å håndtere medisinutsalgene er en meningsfylt oppgave, som også gir god variasjon til det øvrige arbeidet på apoteket. Jeg føler et sterkt ansvar for dem og har dem høyt oppe på listen over prioriterte oppgaver, sier hun. ■

> *Å håndtere medisinutsalgene er en meningsfylt oppgave.*
>
> **Renate Liland Edvartsen, Apotek 1 Finnsnes**

Apotektekniker Renate Liland Edvartsen ved Apotek 1 Finnsnes har god oversikt over apotekets 13 medisinutsalg. Foto: Kristin Rosmo

Kan helseindustrien bli den nye norske oljen?

Flere helseaktører og politikere mener helseindustrien kan hente inn mer inntekter enn hva staten bruker på helseutgifter. Men kan industrien også bli et grønt og miljøvennlig alternativ til olje- og gassindustrien?

Av: Ane Løvereide

Mens perspektivmeldingen viser økonomiske utfordringer for Norge på rekke og rad knyttet til helse- og omsorgstjenester, ser nå noen disse utfordringene som nye muligheter.

Nye helseløsninger kan sikre inntekter

Monica Larsen, seniorrådgiver i Legemiddelindustrien (LMI), mener denne diskusjonen er viktig å ta nå, for å sikre velferdssamfunnets bærekraft både sosialt, klimamessig og økonomisk, slik at Norge fortsatt kan være et godt land å bo i fremover.

– Perspektivmeldingen viser hvilke utfordringer Norge står overfor når landets utgifter øker, og hvordan regjeringen vil møte dem. Økte utgifter til helse- og omsorgstjenester er en av de største utfordringene, men perspektivmeldingen løfter ikke mulighetene som eksisterer innen den samme næringen, sier Larsen.

Seniorrådgiver i LMI, Monica Larsen, tror løsninger innen helse kan bli en inntektsmulighet for samfunnet. Foto: LMI

Hun mener løsninger innenfor helse kan bli en inntektsmulighet for samfunnet, som er større enn statens kostnader til helse.

– Hele verden har behov for gode helseløsninger. Dersom Norge utvikler nye løsninger på våre egne helseutfordringer, kan de også eksporteres til et globalt marked, mener Larsen.

> *Dersom Norge utvikler nye løsninger på våre egne helseutfordringer, kan de også eksporteres til hele verden.*
>
> **Monica Larsen, Legemiddelverket**

Hvordan ser fremtiden ut?

I mai ble det enstemmig vedtatt på Stortinget å be regjeringen umiddelbart gå i dialog med relevante produksjonsmiljøer for å inngå beredskapsavtaler for norsk produksjon av legemidler. Regjeringen skal også utrede hvorvidt det er mulig å inngå forhåndskjøpsavtaler med private aktører som vil etablere norsk vaksineproduksjon.

Sveinung Stensland, stortingsrepresentant for Høyre og andre nestleder i Helse- og omsorgskomiteen, mener at mange tenker på helse- og omsorg som utgifter, men at virksomheten samtidig kan bli en av Norges aller største næringer og inntektskilder.

Sveinung Stensland, stortingsrepresentant for Høyre og andre nestleder i Helse- og omsorgskomiteen, tror mange har et negativt syn på at man skal kunne profitere på helsenæringen. Foto: Stortinget

Han tror mange har et negativt syn på at man skal kunne profitere på helsenæringen, og ønsker å få folk til å endre mening.
– Helseutgiftene våre går opp her i landet. Da bør vi ikke anse det som negativt å skulle tjene penger på næringen, spesielt ikke når vi kan tilrettelegge for en næring som både er økonomisk bærekraftig, og som bygges på god forskning. Min ambisjon er at helse skal bli en viktig del av norsk næringsliv, sier Stensland.

Stensland tror en av årsakene til at helseindustrien ikke blomstrer for fullt, er at Norge generelt sett er for dårlige innkjøpere av helsetjenester og produkter.
– Vi har fire legemiddelpolitiske målsettinger i landet. De innebærer at vi skal sikre god kvalitet, god pris, likeverdig og rask tilgang til legemidler, og at vi skal legge til rette for forskning og innovasjon. Likevel er det nok slik at pris veier tyngst i altfor mange tilfeller. Når vi er så opptatt av pris, går det ofte utover alle de andre målene, sier han.

Helseindustrien inn i «det grønne skiftet»

Terje Lien Aasland, stortingsrepresentant og næringspolitisk talsperson for Arbeiderpartiet, forteller at helseindustrien har et stort potensial som Norge er for dårlig til å utnytte.
– Vi bør utvilsomt industrialisere en god del av næringen, og kunnskapen vi trenger for å klare dette, kan vi helt klart hente fra det sterke offentlige helsevesenet vi har her i landet. Norge er egentlig i en unik posisjon når det kommer til å satse på helseindustrien, sier Aasland.

Ifølge ham er Norge i ferd med å gå inn i en ny tid. Aasland mener at vi gjennom de siste 40–50 årene har lent oss for mye på olje- og gassindustrien, og ikke hatt et behov for å utvikle tydelige strategier på andre områder. Derfor haster det å satse på helseindustrien i Norge.
– Ikke bare fordi vi må allokere kapital i tida fremover, men også fordi den internasjonale konkurransen øker for hver dag som går. Norge må derfor bygge en sterkere helseindustri, som kan stille sterkt i konkurransen på et internasjonalt plan, sier Aasland.

Forskningsrådet ser på helsenæringen som grønn og verdiskapende

Anne Kjersti Fahlvik, Områdedirektør for næringsutvikling og nyskaping i Forskningsrådet mener at forskning og

Områdedirektør for næringsutvikling og nyskaping i Forskningsrådet, Anne Kjersti Fahlvik, tror det vil gagne samfunnet å investere mer i norsk helseindustri. Foto: Jonas Bendiksen

innovasjon er et viktig fundament for helsenæringen. Hun tror det er store muligheter for å bygge industrien, dersom man går frem på rett måte, og at det kan gagne samfunnet å investere mer i norsk helseindustri.
– Vi er i en omstilling hvor samfunnet må skape et næringsliv med et mindre klimafotavtrykk enn det vi ser i dag. Det kan vi få til gjennom forskning, innovasjon og investering i verdiskapende næringer. Helsenæringen er et eksempel på områder som i seg selv har et lavt klimagassutslipp, sier hun.

Selv om Fahlvik ser på helsenæringen som verdiskapende og miljøvennlig, mener hun ikke at den er «Norges nye olje», men heller en del av framtidens norske verdiskaping og en mer mangfoldig næringsstruktur.
– Vi vet at noen av de mest verdiskapende arbeidsplassene i våre naboland ligger innen helsenæringen. Nå gjelder det å få til et godt samspill mellom alle de ulike aktørene og miljøene vi har i Norge, slik at helsenæringen blir en del av fremtidens grønne, verdiskapende løsninger. Dette er nok ikke den nye oljen, men det kan være en del av den, avslutter hun. ■

Forskere bekymret:

Flere blir langvarige opioidbrukere

Nesten halvparten av pasientene som får sterke smertestillende medisiner med opioider på blå resept, blir langvarige brukere. Flere pasienter får høyere doser enn anbefalt. Men pandemien har ikke endret forbruket av sterke smertestillende medisiner vesentlig.

Av: Lill Jacqueline Fischer

Det var noe økning i salget av legemidler i mars 2020, men dette var sannsynligvis utrykk for en kortvarig hamstring. Det viser data fra grossistbasert legemiddelstatistikk, hvor man blant annet har sammenliknet månedlig salg av smertestillende opioider fra begynnelsen av 2017 til slutten av 2020.

Endret blåreseptordning

Sterke smertestillende medisiner som buprenorfin, tramadol og oksykodon inneholder opioider, som påvirker sentralnervesystemet og lindrer smerte. De kan enten være stoffer som finnes naturlig i opium, som morfin og heroin, eller som er kunstig fremstilt, slik som kodein.

I 2008 ble blåreseptordningen endret til at alle pasienter med langvarige kraftige smerter kunne få opioider på blå resept. En studie som gjennomføres ved Folkehelseinstituttet, viser at antall pasienter som får dette, har økt etter endringen i 2008 – og mange av pasientene går på opioidene i år etter år.

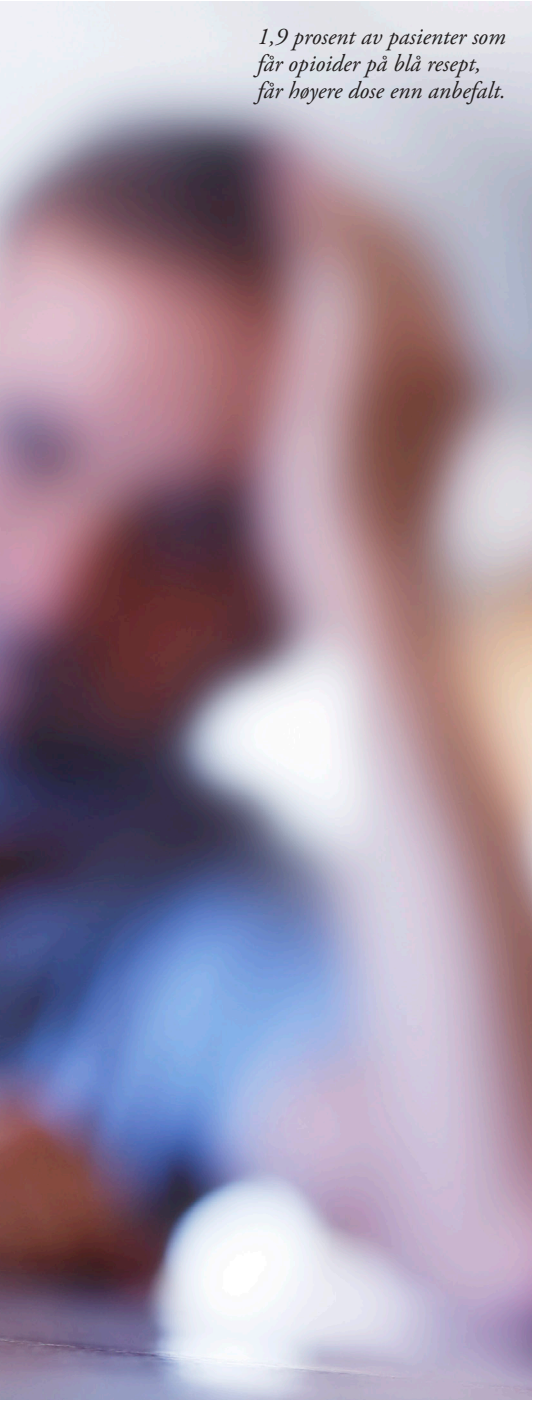

1,9 prosent av pasienter som får opioider på blå resept, får høyere dose enn anbefalt.

Vi vet at langvarig opioidbruk kan gi økt risiko for blant annet avhengighet, fallskader og nedsatt kognitiv funksjon.

Svetlana Skurtveit, FHI

Svetlana Skurtveit er forsker ved FHI, og leder en prosjektstudie om langvarig opioidbruk. Hun mener det er foruroligende at så mange blir langtidsbrukere av opioider. Foto: Privat

Økt langtidsbruk

Nesten halvparten av dem som startet med opioider på blå resept i 2009, fortsatte med behandlingen i ni år. Mange fikk også høyere doser enn hva blåreseptordningen tillater. Andelen som brukte opioider, økte med alderen, og dobbelt så mange kvinner som menn brukte opioider mot langvarige smerter.

Prosjektleder og forsker bak studien, Svetlana Skurtveit ved FHI, sier det er usikkert hvor godt effekt langvarig behandling med opioider har på smertelindring.

– Samtidig vet vi at langvarig opioidbruk kan gi økt risiko for blant annet avhengighet, fallskader og nedsatt kognitiv funksjon. Derfor er det foruroligende at så mange blir langtidsbrukere av opioider, sier uttaler Skurtveit på FHIs nettsider.

Opioidepidemi

Langvarig bruk av opioider ble tidligere stort sett brukt for å dempe sterke smerter ved kreftsykdom. Men fra 2008 har alle pasienter med langvarige sterke smerter kunnet få smertestillende legemidler på blå resept, uavhengig av årsaken til smertene.

Ifølge Skurtveit pågår det i USA en opioidepidemi. En utstrakt og ukontrollert bruk av sterke smertestillende preparater har ført til at en stor andel av befolkningen har blitt opiatavhengige, noe som fører til misbruk, overdoser og dødsfall.

– Økende bruk av opioider ved langvarige smerter som ikke er kreftrelaterte, har vært fremmet som en mulig delforklaring på opioidepidemien som pågår i USA. Vi ønsket derfor å studere utviklingen i bruk av opioider her i Norge etter at det ble mulig å forskrive dem ved langvarige sterke smerter, forklarer forskeren.

Hun sier at FHIs studie viser flere tegn på en uønsket utvikling i Norge. Det er stadig flere som får opioider på blå resept og bruker det i lang tid.

– I tillegg vet vi at antall pasienter som får sterke opioider, særlig oksykodon, er økende. Oksykodon pekes på som ett av opioidene som ble mye brukt i USA da opioidepidemien startet. Det har også vært rapportert at andelen dødsfall som skyldes forskrevne opioider, er økende, sier Skurtveit.

For høye doser

I løpet av tiårsperioden 2008 til 2018 økte antall pasienter som fikk minst ett opioid på blå resept, fra 5 568 til 17 383. Økningen var størst i de eldste aldersgruppene for både kvinner og menn.

Av de 17 383 pasientene som fikk opioider på blå resept i 2018, fikk 331 pasienter utlevert høyere doser enn anbefalt. Det utgjør 1,9 prosent av opioidbrukerne.

– Antallet pasienter som får høyere doser av opioider enn anbefalt, er ikke så høyt, men dosestørrelsene gir grunn til bekymring. De høye dosene kan bety at brukerne har utviklet avhengighet. Kanskje kunne det være et bedre alternativ for disse pasientene å få behandling av spesialister i rusmedisin, sier Skurtveit.

Forskerne vet ikke om personene som fortsetter å bruke opioider i lang tid, gjør dette for å dempe vedvarende smerter eller om det er fordi de er avhengige. Kanskje kan det også være en kombinasjon av både smerter og avhengighet.

– Vi er bekymret for at pasientene i tillegg til smertene utvikler en opioidavhengighet, sier Skurtveit.

Dobbelt så mange kvinner som menn bruker opioider

Andelen som bruker opioider, øker med alderen, og dobbelt så mange kvinner som menn bruker opioider mot langvarige smerter. Det er flest i den yngste og den eldste aldersgruppen som fortsetter å bruke opioidene i mange år.

Dataene er hentet ut fra det nasjonale Reseptregisteret, som registrerer alle reseptutleveringer fra norske apotek til pasienter utenfor institusjon. Alle personer over 18 år som sto i registeret, ble inkludert i studien.

Det ligger noen begrensninger i dette tallmaterialet. Blant annet blir ikke opioider gitt til personer på sykehus eller i institusjon registrert på individnivå. Forskerne vet heller ikke om personene som hentet ut opioidene på apoteket, faktisk brukte dem.

Sterke smertestillende medisiner som buprenorfin, tramadol og oksykodon inneholder opioider, som påvirker sentralnervesystemet og lindrer smerte.

– Blander oss sjeldent inn

Anita Sveum Nilsen er apotektekniker og jobber til daglig på Vitusapoteket i Sandvika, som er et relativt stort vaktapotek. Hun bekrefter at bruken av smertestillende har økt.
– Antallet pasienter som får opioider, har økt etter at de kom på blå resept, sier Sveum Nilsen, som har jobbet i apotek i snart førti år. Hun understreker at det kreves individuell søknad for å få sterke smertestillende medikamenter på blå resept.

Vitusapoteket har mange faste smertepasienter, og Sveum Nilsen sier at de alltid informerer pasientene om riktig bruk av medisinene, og er det i overkant, sier vi fra om at langvarig bruk ikke er bra. Men det er vanskelig å blande seg inn.
– Mange av pasientene kommer fra smerteklinikker, og det er spesialister som har skrevet ut medisinene. Da er det vanskelig å blande seg inn, sier den erfarne apotekteknikeren.

Sveum Nilsen tror også økt oppmerksomhet på smertebehandling har gjort at bruken har økt.
– Leger har blitt bedre på smertelindring, og det har blitt mer fokus på optimal smertebehandling, sier Sveum Nilsen.

Når en får opioider på blå resept, er resepten ofte reiterert, noe som innebærer at en kan hente ut medisinen flere ganger. Det får en ikke ved vanlig resept.
– Elektronisk resept gjør det mer oversiktlig, og vi kan se når pasienten sist hentet medisin, sier Sveum Nilsen.

> *Antallet pasienter som får opioider, har økt etter at de kom på blå resept.*
>
> **Anita Sveum Nilsen, Vitusapotek Sandvika**

Apotektekniker Anita Sveum Nilsen informerer alltid pasienter om riktig bruk av medisiner, og advarer om langvarig bruk av opiater.
Foto: Vetle Daler

Actimove®

Feel good. Move better.

Actimove støtter kroppen og bidrar til rehabilitering

***Øystein Jensen, Fysioterapeut og Personlig trener** har god erfaring med bruk av støtteprodukter i både rehabilitering og forebygging. Han påpeker at støtte gir kroppen mulighet til å bevege seg og restituere seg selv.*

- Smertelindrende
- Gir kompresjon
- Støttende
- Pustende
- Holder leddet varmt

EpiMotion
Albuestøtte

GenuMotion
Knestøtte

ManuMotion
Håndleddsstøtte

TaloMotion
Ankelstøtte

Rhizo Forte
Tommelortose

essity

Actimove®,
an Essity brand

Fås kjøpt på apotek og på nett

HØSTEN 2021

NYHETER FRA APOKUS

NE120 SØVNVANSKER

Hele 1 av 3 voksne sliter ukentlig med søvnen. Vet du hvilke typer søvnvansker som finnes? Hva er behandlings-alternativene?

Lær mer om søvn, og hvilke råd du kan gi kunder med søvnvansker.

MA108 STOMI

Kolostomi, ileostomi og urostomi er ulike former for stomi. Hva kjennetegner disse? Hvordan kan sår hud og lekkasjer forebygges?

Lær mer om stomiutstyr og hvilke råd du kan gi pasienter med stomi.

apokus

Finn flere e-læringskurs, og få med deg siste nytt fra oss i våre ulike kanaler.

Følg oss gjerne her

Kurs ····· stafett

KURSSTAFETT

Gikk du glipp av kursstafetten i 2020? Fortvil ikke, du kan gjennomføre hele opplegget denne høsten. Fullfører du hele kursstafetten innen 1. desember er du med i trekningen av flotte premier.

Les mer og bli med på apokus.no

KURSENE ER TILGJENGELIG FOR DEG I APOTEKETS LÆRINGSPORTAL ELLER PÅ APOKUS.NO

@APOKUS_NO FB.COM/APOKUS.NO APOKUS.NO

KOMMENTAR

Økte forskjeller

De unge i arbeidslivet tilhører den første generasjonen på over 100 år som vil få det mindre trygt økonomisk. Ikke fordi økonomien er dårligere, men fordi verdiene er urettferdig fordelt.

Av: Amandus Amadeus Syed-Bøe

Det arbeiderbevegelsen har bygget opp av trygghet, velferd og et sterkt fellesskap trues av de økte forskjellene vi ser i dag.

Ifølge Statistisk Sentralbyrå (SSB) har de ti prosentene med lavest inntekt de siste årene nesten ikke sett noen vekst i deres i reallønn i det hele tatt. De med de dårligst betalte jobbene er typisk innenfor luftfart, hotell, renhold, restauranter eller andre som driver med personlig tjenesteyting.

I årets valgkamp har de økende forskjellene vært et sentralt tema. Det er viktig at myndighetene og arbeidsgivere er med i kampen mot denne utviklingen. Når forskjellene øker, minsker tilliten mellom mennesker. I dagens Norge nyter vi fortsatt et samfunn bygget på høy tillit. Det ønsker vi å gjøre også i fremtiden.

Som fagforening har vi et stort ansvar. Det er fortsatt slik at flertallet av arbeidstakere ikke er organisert. Vi må være enda flinkere til å nå ut med verdien av å være medlem av en fagforening. Vi må vise hvorfor vi fortsatt er en helt nødvendig drivkraft for å sikre et godt arbeidsliv og velfungerende samfunn med små forskjeller.

Sammen må vi bli flere i kampen for en enda bedre arbeidsdag! Det er vi som må snu den negative trenden vi har sett i lang tid nå.

Parat UNG har som et prioritert mål å øke organisasjonsgraden aldersgruppen 18–35 år. Det mener vi vil være helt nødvendig dersom vi skal kunne utjevne forskjellene i samfunnet.

Parat UNG har som mål å øke organisasjonsgraden blant unge. Dette mener de er nødvendig for å utjevne de økende forskjellene i samfunnet.

Paratkonferansen 2021

Parats politiske ledere, Anneli Nyberg og Unn Kristin Olsen, under Paratkonferansen i februar 2020. Foto: Ned Alley

Den 16. november arrangeres årets Paratkonferanse med tema «Et smittetrygt arbeidsliv som samtidig tar vare på verdiskapning og sikrer lønnsomme arbeidsplasser».

Av: Lill Jacqueline Fischer

Deltakerne på konferansen er i hovedsak dem som skal være med på landsmøtet 17. og 18. november. Alle kan likevel se konferansen hjemmefra, den blir sendt direkte på Parats nettsider. På konferansen vil man gå i dybden på hva verdiskapning er, og hvordan man skal fordele godene på nye arbeidsplasser. Og hvordan vil egentlig fremtidens arbeidsplasser være?

Jørgen Juel Andersen skal forklare hva verdiskapning er på en folkelig måte. Han er førsteamanuensis ved Institutt for samfunnsforskning ved BI. Arbeids- og sosialministeren kommer for å fortelle om regjeringens arbeidslivspolitikk.

Det blir lagt opp til en spennende debatt om arbeidslivet etter pandemien, om endring, økonomi og grønn omstilling. Deltakere i debatten er Mathilde Fasting, Civita, Hannah Gitmark, Agenda, Even Bolstad, HR Norge, og Katinka Holtsmark, Universitetet i Oslo.

Bærekraftsmålene er tema når Kim Gabrielli, CEO i UN Global Compact Norway, entrer scenen. Dagens siste foredrag vil handle om automatisering, kunstig intelligens og jobbene våre etter pandemien, og det holdes av Anne Bekkelund i Teknologirådet. I tillegg bys det på en rekke andre spennende innslag og foredrag.

Konferansen ledes av Daniel Kumar, som lover konkurranser og underholdning, men også en litt annerledes konferanse med bruk av mye lyd og bilder.

Landsmøtet 2021

Den 17. og 18. november vil det avholdes landsmøte i Parat. Da skal Parats medlemsgrupper meisle ut Parats politikk og planer for den neste treårsperioden. De skal også velge Parats politiske ledelse – som skal sørge for å gjennomføre planene.

Om lag 250 delegater har meldt seg på. Landsmøtet består av representanter for Parats lokale organisasjonsledd og underorganisjoner, Parats hovedstyre, representanter fra Parat pensjonist og Parat UNG, og samles hvert tredje år.

Innspill til Parats politikk

Utvalgene hovedstyret har satt ned for å forberede sakene for landsmøtet, avslutter i disse dager sitt arbeid, og sakene blir sendt ut på høring i hele organisasjonen. Landsmøtesakene vil også bli behandlet på regionmøtene. Etter å ha fått innspill fra regionmøtene vil hovedstyret sende ut sine endelig forslag til landsmøtet.

Utvalget som har jobbet med arbeidslivs- og samfunnspolitisk program, har vært ledet av Parats konstituerte leder, Unn Kristin Olsen. Hun har også ledet vedtekts- og retningslinjerutvalget. Konstituert nestleder, Anneli Nyberg, har ledet utvalget som har jobbet med økonomiplan, mens Liz Ovesen, leder i Parat Media, har ledet honorarutvalget.

Leder av regionavdelingen i Parat, Kåre Kvalvåg, leder det praktiske arbeidet med både landsmøtet og konferansen. Han forteller at landsmøtet vil foregå heldigitalt. Det innebærer at alle dokumenter vil være elektroniske, og at avstemning og valg vil foregå elektronisk.

Årets tillitsvalgt

Prisen årets tillitsvalgt vil bli delt ut i løpet av dagene på Lily Country Club. Prisen deles ut hvert år til en tillitsvalgt i Parat

Parat NAV-leder, Agathe Osland Hellesen. ble valgt til årets tillitsvalgt i 2020. Hvem vil motta utmerkelsen under årets konferanse og landsmøte? Foto: Ned Alley

som har gjort en utmerket innsats, eller utmerket seg på en annen måte. Prisen deles vanligvis ut til en person, men kan unntaksvis gis til flere. I tillegg til heder og ære består prisen av en kunstglassbolle og en reisegavesjekk fra Parats samarbeidspartner, Gjensidige. Det vil bli sendt ut mer informasjon om hvordan du skal gå frem for å foreslå kandidater.

Valgkomiteen er i gang

Valgkomiteen under ledelse av Svanhild Meirud er i full gang med sitt arbeid. Fristen for å sende inn kandidater gikk ut den 20. august, og komiteen har fått inn mange kandidater. Komiteen skal levere sin innstilling innen 13. oktober. Men før det skal alle kandidatene intervjues og vurderes. De fleste hovedstyremedlemmene stiller til gjenvalg.

– Det betyr ikke at de har fribillett til styret. De som ønsker gjenvalg, må vurderes opp mot de foreslåtte kandidatene, sier Meirud.

Hun forteller at komiteen er opptatt av å se på kandidatenes kvalifikasjoner.

– De skal ivareta over 40 000 medlemmer. Det er ingen liten bedrift det er snakk om, vi må ha folk som både vil og kan, og som har kunnskap, sier Meirud. Hun legger til at de jobber ut fra at de styrende organene skal være så representative som mulig. Det betyr at de skal ta hensyn til, og forsøke å sørge for, at alle regioner og sektorer skal være representert

Kontrollutvalget

Mangeårige ledet i kontrollutvalget, Berit Opedal Windheim, vi bli pensjonist på ordentlig – og dette viktige vervet skal besettes på landsmøtet. Valgkomiteens leder kunne ønsket seg flere kandidater til verv i kontrollutvalget, men er sikker på at de finner gode kandidater blant Parats medlemmer.

– Valgkomiteen er suverene og kan foreslå egne kandidater også, selv om vi i all hovedsak bruker de innkomne forslagene, sier Meirud. Hun legger til at det er landsmøtet som tar den endelige beslutningen og velger sine representanter.

Manglende lønn for utført arbeid

Enkelte arbeidstakere opplever at arbeidsgiver ikke utbetaler lønn eller feriepenger til avtalt tid. Med unntak av misforståelser og tekniske betalingsfeil er årsaken ofte at arbeidsgiveren ikke vil betale, eller at arbeidsgiver ikke har økonomi til å betale.

Av: Thany Thileepan, advokatfullmektig i Parat

Under studietiden jobbet jeg i Jussbuss, en organisasjon som gir gratis rettshjelp blant annet til uorganiserte arbeidstakere. Særlig én problemstilling var en gjenganger, nemlig arbeidstakere som ikke hadde fått utbetalt lønn for utført arbeid.

Ikke vent for lenge

En utfordring ved å stå alene i møte med arbeidsgiver er at man ofte har få pressmidler ved brudd på arbeidsavtalens bestemmelser. Det mange heller ikke er klar over, er hvor tid- og ressurskrevende det er å stå på sitt og få lønnen utbetalt når arbeidsgiver ikke vil, eller kan betale den ut.

Rådet fra oss i Parat og fra Arbeidstilsynet er å først ta kontakt med arbeidsgiver for å få vite hvorfor du ikke har fått lønna du har krav på. Uansett hvilken forklaring du får, er det viktig at du ikke venter for lenge før du går videre med saken. Du kan risikere å tape rettigheter ved å la tiden gå.

Konkurs er én løsning

Dersom arbeidsgiver ikke kan betale ut lønn eller feriepenger, kan virksomheten slås konkurs. Når det er åpnet konkurs, kan du søke dekning av lønn fra den statlige lønnsgarantiordningen hos NAV.

> *Uansett hvilken forklaring du får, er det viktig at du ikke venter for lenge før du går videre med saken.*
>
> **Thany Thileepan, advokatfullmektig i Parat**

Det er tidsfrister for hvor gamle kravene til lønn og feriepenger kan være for at de skal kunne dekkes av lønnsgarantien. Hvis du er passiv, og venter på at andre skal begjære arbeidsgiveren din konkurs, risikerer du at kravene dine blir for gamle til å kunne dekkes av garantien. Du kan derfor bli nødt til å sørge for at det blir åpnet konkurs. Omkostninger du får i forbindelse med konkursbegjæringen, for eksempel gebyrer, advokathonorar og lignende, kan dekkes av garantien.

Den enkleste og raskeste måten å få åpnet konkurs på er at du og arbeidsgiver sammen kontakter tingretten, og at arbeidsgiver erkjenner å være insolvent (mangle betalingsevne). Hvis du ikke får arbeidsgiver med på å kontakte tingretten, må du selv sende konkursvarsel. Hvordan du går frem er beskrevet i detalj på arbeidstilsynet.no.

Forliksrådet kan benyttes der kravet er omstridt

Det kan imidlertid være andre årsaker enn dårlig økonomi som gjør at arbeidsgiver ikke betaler lønn eller feriepenger. For eksempel kan det dreie seg om uenighet om hvor mye du som arbeidstaker har krav på i lønn, for eksempel på grunn av ulikt syn på beregning av lønnstillegg. Det kan også dreie seg om tilfeller der arbeidsgiver har trukket arbeidstaker i lønn for et krav de mener å ha. I disse tilfellene vil kravet ditt være bestridt.

I motsetning til mange hva mange tror, kan man ikke gå til Arbeidstilsynet eller Politiet for å tvinge arbeidsgiver til å utbetale lønnen. Arbeidstaker må selv sende et rekommandert brev til arbeidsgiver med krav og be om oppgjør innen en kort frist, for eksempel en uke. Skriv at du kommer til å forfølge saken videre hvis arbeidsgiver ikke betaler innen fristen.

Hvis arbeidsgiver ikke betaler innen fristen eller du ikke får tilbakemelding, kan du bringe saken inn til Forliksrådet i den kommunen hvor arbeidsgiver holder til. Forliksrådet vil hjelpe deg med å sette opp forliksklage, og det blir deretter innkalt til forliksmøte. Saken løses da ved forlik, dom eller saken blir henvist videre til rettsapparatet.

Hvis saken blir henvist til retten, bør du søke juridisk hjelp for å finne ut om det er grunnlag for å bringe saken inn for domstolen. Blir resultatet av behandlingen i Forliksrådet et forlik eller en dom, og arbeidsgiver fremdeles ikke betaler, må du sende saken til namsfogden for tvangsinndrivelse.

Du må kunne dokumentere krav

Når forliksrådet skal ta stilling til lønnskrav fra arbeidstaker, må naturligvis kravet underbygges med dokumentasjon. Hvis man ikke kan dokumentere hvor mye man har jobbet, eller hvor mye arbeidsgiver skylder, er det er vanskelig å være trygg på at forliksrådet vil gi medhold for sitt lønnskrav.

Arbeidsgivere som ikke vil betale ut lønn, har ofte ikke noen dokumentasjon over hvor mye arbeidstaker har jobbet og har krav på i lønn. Selv om arbeidsgiver etter arbeidsmiljøloven er pålagt å lage arbeidsplaner og lønnsslipper, har ikke Arbeidstilsynet ressurser til å følge opp hvert eneste brudd på slike bestemmelser.

Rettshjelp

Det diskuteres for tiden om gratis rettshjelp til inndrivelse av lønn skal inngå i den offentlige rettshjelpsordningen, slik at uorganiserte arbeidstakere kan få hjelp av advokater hvis de ikke får utbetalt lønnen sin. Du som er betalende medlem i Parat, kan ta direkte kontakt med en av advokatene her og vil få all den hjelp du trenger uten noen kostnader. Vår anbefaling er å ta tidlig kontakt dersom du har problemer – Vi hjelper deg!

Thany Thileepan, advokatfullmektig i Parat. Foto: Trygve Bergsland

Norsk sjømateksport slår alle rekorder

I 2020 ble det eksportert 2,7 millioner tonn sjømat fra Norge til en verdi av 105,7 milliarder kroner. Parats medlemmer er viktige bidragsytere.

Av: Vetle Daler

Norsk sjømat fra fiske og havbruk eksporteres til 150 land og er Norges nest største eksportnæring etter olje og gass. Norsk sjømatnæring sysselsetter rundt 60 000 årsverk, den ene halvparten skjer direkte i næringen, og den andre halvparten skjer som ringvirkningseffekter i næringslivet. Det viser tall fra SINTEF Ocean, som er forskningsinstituttet SINTEFs satsing på havforskning.

Ny verdirekord

Mange fryktet at salget ville gå ned da koronapandemien traff fjor, men de dystre spådommene slo ikke til. Hittil i år er det eksportert sjømat for 72,9 milliarder kroner, opplyser Norges sjømatråd. Det er 5,44 milliarder mer enn for samme periode i rekordåret 2019 og er en ny verdirekord for årets åtte første måneder ifølge Sjømatrådet.

– Vi eksporterte sjømat for 9,6 milliarder kroner i august, noe som er en økning på 32 prosent mot samme periode i fjor. Det er den beste augustmåneden noensinne, og dersom trenden fortsetter, vil Norge sette en ny årsrekord for eksport av sjømat, sier lakseanalytiker Paul T. Aandahl i Sjømatrådet til Børsen.

Fiskeriministeren imponert

Fiskeri- og sjømatminister Odd Emil Ingebrigtsen er glad for at sjømatnæringen har holdt hodet godt over vannet gjennom krisen.

– Jeg er imponert over hvordan næringen har klart å snu seg rundt i en krevende situasjon. Koronakrisen har vist oss viktigheten av en sjømatnæring som sikrer samfunnskritisk matproduksjon på en sunn og bærekraftig måte, sier Ingebrigtsen til e24.no.

Han sier forbrukere verden rundt verdsetter norsk sjømat på tallerkenen.

Sjømat er Norges nest største eksportnæring etter olje og gass. Hittil i 2021 er det eksportert sjømat for 72,9 milliarder kroner, opplyser Norges sjømatråd. Her fra et lakseoppdrettsanlegg i Bergen.

– Det er viktig for å skape arbeid og aktivitet i små og store samfunn langs hele norskekysten. Og det er ikke minst viktig for Norge, fordi næringen sikrer store eksportinntekter og verdiskaping, som kommer hele landet til gode, sier Ingebrigtsen.

Bred politisk enighet

Og det er ikke bare regjeringspartiene som hyller sjømatnæringen og den voksende havbruksnæringen. Det er nemlig bred politisk enighet om verdien av havbruk. Under en debatt i Arendal i august om sjømatens politiske framtid, arrangert av Sjømat Norge, ga alle partiene uttrykk for at havbruk er én av våre viktigste fremtidsnæringer.

Det er bred enighet om at det er enorme muligheter for å skape arbeidsplasser og sikre klimavennlig mat til verden, og at Norges nest viktigste eksportnæring trenger forutsigbare og konkurransedyktige rammer.

Viktig for Norge

Parats medlemmer er til stede i en rekke virksomheter som er involvert i norsk havbruk, blant annet innen forskning (SINTEF og Nofima) og innen fiskefôrindustrien.

Skretting, med hovedkontor i Stavanger og produksjon på Averøy og i Stokmarknes, er verdens største produsent av fiskefôr. Parat har en stor medlemsgruppe i bedriften.

Hovedtillitsvalgt, Marius Undem, sier han er glad for å jobbe i en bedrift som er så viktig for norsk havbruk.
– Ja, jeg er stolt av å jobbe i en næring og bedrift som er så viktig for Norge. Vi i Skretting erfarer og vet at næringen

Skrettings fabrikk på Averøy utenfor Kristiansund. Foto: Line Miranda Andersen

Marius Undem, hovedtillitsvalgt for Parat i Skretting. Foto: Line Miranda Andersen

Skretting

Skretting er verdensledende innen produksjon og leveranse av fôr til havbruksnæringen. Fôrproduksjonen globalt tilsvarte mer enn 20 millioner porsjoner sjømat per dag på verdensbasis.

Skretting er den globale divisjonen for fôr til akvakultur i Nutreco, et datterselskap av det nederlandske konsernet SHV. Selskapet har hovedkontor i Stavanger og produksjonsfasiliteter i Stokmarknes, Averøy og Stavanger.

Skretting har 300 ansatte i Norge, 3 500 globalt.

også er viktig flere steder i verden, sier han til Paratbladet.

Ni milliarder mennesker

Skrettings visjon er «Feeding The Future». Undem sier Skretting historisk sett har vært ledende på innovasjon og forbedringer, noe som har gjort at at den pelleten fisken nå spiser, er mye mer bærekraftig enn for bare fem til ti år siden.
– Vi har ambisjoner om å gjøre vårt til at verdenssamfunnet skal ha tilgang til nok mat til ni milliarder mennesker i 2030. I det ligger utfordringen med å skape mer proteinrik og sunn mat på en effektiv måte og bedre utnytte ressursene vi har til rådighet. For at det skal være mulig, er havet en ressurs vi må klare å utnytte mer effektivt og skånsomt. Råvarene våre produkter er basert på, må bli enda bedre utnyttet, og vi trenger flere nye, innovative og bærekraftige alternativ, forklarer han.

Undem sier mange av medarbeiderne har vært lenge i bedriften.
– Vi har lite gjennomtrekk, og vi har mange som står lenge i firmaet. Vi har fortsatt personer som har vært med og fulgt næringen fra den spede begynnelse for 45–60 år siden. Dette hadde ikke vært tilfellet om de ansatte ikke trivdes og at arbeidet ikke føltes meningsfullt. Jeg har selv vært heldig som har vært her i snart 18 år og hatt 4 ulike stillinger og økende ansvar, sier han.

Opptatt av medbestemmelse

Parats hovedtillitsvalgte trekker også fram det gode samarbeidet mellom ledelsen og de ansatte i bedriften. Han mener dette er essensielt for at bedriften skal nå sine mål.

Parat-leder Unn Kristin Olsen på besøk på Skrettings fabrikk i Stavanger, der det produseres fiskeför som eksporteres verden rundt. Foto: Helene Husebø

– Både vi og ledelsen er opptatt av medbestemmelse, og at de ansatte er involvert i beslutninger på alle nivåer. Hver og én i organisasjonen har og tar ansvar for at vi hele tiden leverer best mulig for Skretting og for våre kunder. Slik bidrar vi til en enda mer bærekraftig næring, med trygge, interessante og lønnsomme arbeidsplasser, hvor vi tar vare på miljøet og mangfoldet i både natur og mennesker, sier Undem.

Han tror fremtiden for bransjen er lys.
– Jeg er optimistisk for næringen, bedriften og mine medlemmers fremtid. Vi er en solid organisasjon med erfarne og meget dyktige ansatte i alle ledd. Næringen er enda ung, men vi må alle sammen jobbe hardt for at vi skal kunne drive bærekraftig i framtida, sier Undem.

Vil bli enda viktigere

Ved hjelp av Skretting og en lang rekke bedrifter kysten rundt går den norske sjømatindustrien bedre enn noen gang, og seniorforsker Ulf Johansen ved SINTEFs avdeling for sjømatteknologi mener havbruk vil bli en enda viktigere faktor i norsk økonomi i årene som kommer.
– Ringvirkningene som sjømatnæringen skaper i andre deler av samfunnet, kommer også til å bli stadig viktigere, ikke bare for kyst-Norge, men også i sentrale strøk på Østlandet, gjennom ringvirkninger i leverandørnæringen som ligger der, sier han. ■

Kilder: *sintef.no, sjomatnorge.no, regjeringen.no, e24.no, snl.no, borsen.dagbladet.no, skretting.com, seafood.no*

Havbruk

Havbruk er akvakultur som foregår i havvann. Akvakultur omfatter oppdrett og dyrking av alle slags organismer i vann. Fiskeoppdrett, skalldyroppdrett og tang- og taredyrking i sjøvann er ulike former for havbruk.

Havbruk står for om lag 48 prosent av verdens akvakulturproduksjon målt etter vekt, hvorav det meste (92 prosent) foregår i Asia.

I Norge oppdrettes hovedsakelig laksefisk, mens i utlandet er fiskeoppdrett bare en liten andel av den totale havbruksproduksjonen. På verdensbasis består havbruk av 57 prosent tang og tare, 33 prosent bløtdyr og krepsdyr, og 9 prosent fisk, mens oppdrett av laksefisk står for kun 5 prosent av havbruket globalt.

Kilde: SNL.no

Parat informerer

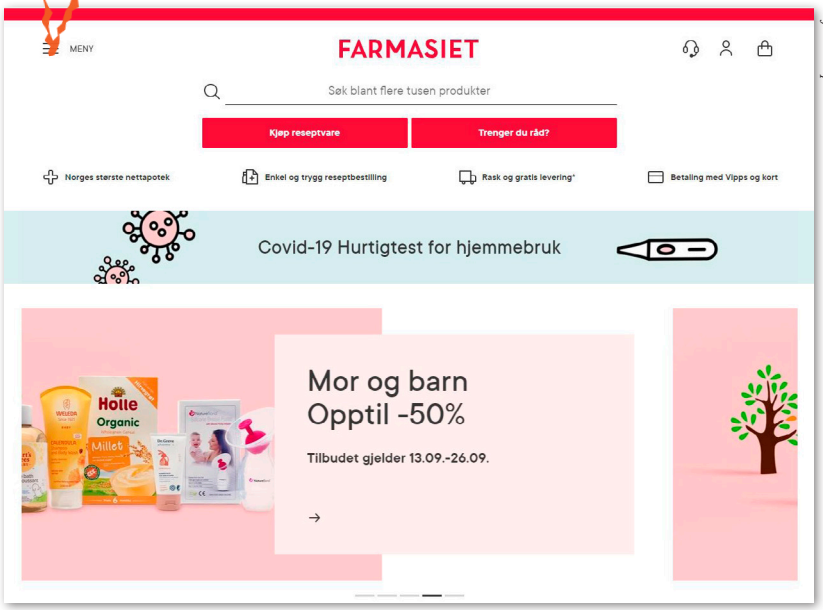

Skjermdump: Farmasiet.no

Parat får partsforhold i handelsoverenskomsten

Parat får partsforhold i handelsoverenskomsten (HOK) som opprinnelig er inngått mellom NHO/NHO Service og Handel på den ene siden og YS/Negotia på den andre siden. Dermed blir det to YS-forbund i denne avtalen som dekker butikker og nettbutikker innen varehandel.

– For varehandelsbedrifter i Virke er det funksjonæravtalen som gjelder. Også der har Parat og Negotia partsforhold. Med dette kan vi omsider få på plass tariffavtale for våre medlemmer i nettapoteket Farmasiet.no, sier Parats forhandlingssjef Turid Svendsen.

Turid Svendsen. Foto: Vetle Daler

Norges Vels medalje til Turid Svendsen

Parats forhandlingssjef Turid Svendsen får Norges Vels medalje for lang og tro tjeneste. Det er 30 år siden Turid Svendsen startet sin karriere i Parat (Prifo). Medaljen er en hedersbevisning for mottakerens innsats og betydning i organisasjonen. I statuttene for medaljen går det frem at mottakeren må ha bidratt med 30 års innsats for samme arbeidsgiver. Medaljen tildeles av direksjonen i Det Kongelige Selskap for Norges Vel og ble innstiftet i 1888. Parat gratulerer med et velfortjent hedersbevis.

Ny ansettelse i forhandlingsavdelingen

Stein-Inge Abelvik er ansatt som forhandler i forhandlings- og arbeidslivsavdelingen. Han er 44 år og skal ha stat som sitt hovedarbeidsområde.

Stein-Inge har 26 års erfaring fra statlig sektor, inkludert som hovedtillitsvalgt i Forsvaret. Han sitter også i forbundsstyret i Parat forsvar.

Stein-Inge Abelvik. Foto: Vetle Daler

Berit Opedal Windheim. Foto: Trygve Bergsland.

Leder av kontrollutvalget i Parat takker for seg

I hele ni år har Berit Opedal Windheim ledet Parats kontrollutvalg. Nå skal hun bli pensjonist på fulltid, og jobben i kontrollutvalget blir ledig. Kontrollutvalget får retningslinjer av landsmøtet og skal ettergå den politiske og økonomiske kontrollen av Parat som virksomhet. Videre skal kontrollutvalget vurdere bruken av midler i henhold til vedtakene som er satt, sammen med en revisor, og sikre den samlede kontrollfunksjonen.

– I år fyller jeg 76, og jeg har vært pensjonist helt siden jeg påtok meg vervet i 2012. Nå kjenner jeg at det er på tide å pensjoneres på ordentlig, sier Windheim.

Parats regionutvalg (RU)

RU region Nord
(Nordland, Troms og Finnmark)
Leder: Lars Raymond Holm, Luftfartstilsynet
E-post: Lrh@caa.no
Åse Helen Andersen, Apotek 1 Hammerfest
E-post: aasehelande@hotmail.com
Anne-Katrine Thomassen, Brønnøysundregisterne
E-post: akt@brreg.no
Per-Christian Størkersen, Nordland Fylkeskommune
E-post: perst@nfk.no
Jorunn Kristin Trøen, Forsvaret, Indre Troms
E-post: jorunntroen@gmail.com
Dina Kaino, Tannklinikken i Alta, UNG-representant
E-post: dina.kaino@tffk.no

RU region Midt
(Trøndelag, Møre og Romsdal)
Morten Mørch, NTNU (leder)
morten.morch@ntnu.no
Ronny Johannessen, NAV It Forretningspartner
ronny.johannessen@nav.no
Karina Holm Johansen, distriktstannklinikken Hareid
karina.holm.johansen@mrfylke.no
Vigdis Rønningen, NTNU
vigdis.ronningen@ntnu.no
Arne Duun, NAF
arne.duun@naf.no
Mona Susan Kolstad, Steinkjer tannklinikk
mona.s.kolstad@gmail.com
Pall Ragnar Olafsson, St. Olavs Hospital
pall.ragnar.olafsson@stolav.no
Bjørg Width, Politiets fellestjenester
biwidth@online.no

RU region Øst
(Innlandet, Oslo, Viken)
Leder: Hilde Margrete Bjørklund - Cappelen Damm AS
E-post: hilde.bjorklund@cappelendamm.no
Bente Iren Tollefsen Moen - Statens Pensjonskasse
E-post: bente.iren.moen@spk.no
Stein Grindheim - SAS Ground Handling
E-post: stein.grindheim@sas.no
Ronny Kjønsø - Asko Øst
E-post: ronny.kjonso@asko.no
Anja P. Ahlstrøm – NIBIO
E-post: Anja.Ahlstrom@nibio.no
Kathrine Fjell fra SAS Ground Handling, Ungrepresentant
E-post: Kathrine.fjell@sas.no

RU region vest
(Rogaland. Vestland)
Gro Nondal Buvik, Sognekraft, Sogndal (leder)
gro.nondal.buvik@sognekraft.no
Erik Andreassen, Gate Gourmet, Bergen
eandreassen@gategourmet.com
Odd Bertin Eide, Sjøfartsdirektoratet, Bergen
Odd.Eide@sjofartsdir.no
Anett Solen, Bergen kommune, Bergen
anett.solen@bergen.kommune.no
Hege Solbakken Sæbø, Stavanger Aftenblad, Stavanger
hege.solbakken.saebo@aftenbladet.no
Ingvar Torsvik Myrvollen, Vestland Høgre, Førde
ingvartorsvikmyrvollen@gmail.com
Maichen Solnes Beeder, NAV, Sogndal
maichen.beeder@nav.no
Berit Meyer, Vestland fylkeskommune, Bergen
berit.didriksen.meyer@vlfk.no

RU region Sør
(Agder, Vestfold og Telemark)
Sissel Eilefstjønn, Skatteetaten (leder)
sissel.eilefstjonn@skatteetaten.no
Anne Lise Olsen, VAF tannhelse
anne.Lise.Olsen@agderfk.no
Knut Agnar Bøstein, Falck Redning AS, Larvik
knut.boestein@falck.com
Anne Britt Skomedal, Vitusapotek Elefanten Kristiansand
annebritt1962@hotmail.com
Hanna Kristine S. Korsvik, Universitetet i Agder (UIA)
hanna.korsvik@uia.no
Kim Finseth, Kystverket, Horten
kim.stinessen.finseth@kystverket.no
Cecilie Holt, NAV Larvik
cecilie.holt@nav.no
Jan Morten Lillehagen, Securitas
jamlille@online.no

Spørsmål til juridisk og forhandlingsavdelingen i Parat

Vi som gir svar i denne utgaven av Parat er:

Thany Thileepan
Advokatfullmektig

Thore Eithun Helland
Advokat

Renate Messel Hegre
Forhandler

Katrine Andresen Roald
Advokat

Bjørn Are Sæther
Rådgiver

Anders B. Lindstrøm
Leder juridisks avd.
Advokat

Har du spørsmål til juristene eller til forhandlingsavdelingen, kan du sende spørsmålene til trygve.bergsland@parat.com. Vi hjelper deg som medlem med alle typer problemstillinger knyttet til arbeidsforhold og tolkning av avtaleverket. Du kan også ta kontakt med oss når det er behov for skriftlig og muntlig rådgivning i forbindelse med omorganisering, nedbemanningsprosesser, ferie, arbeidstidsordninger, trygdespørsmål og lignende.

Arbeidstid og gjennomsnittsberegning

I kontrakten min står det at arbeidstiden min skal gjennomsnittsberegnes etter arbeidsmiljøloven § 10-5. Sjefen min mener at jeg ikke har krav på overtidsbetaling før jeg har jobbet mer enn ni timer per dag i gjennomsnitt. Stemmer det?

Inger

Svar: *For at en avtale om gjennomsnittsberegning skal være gyldig, må den angi hvilken periode som skal gjennomsnittsberegnes. For eksempel kan det stå i avtalen at arbeidstiden skal gjennomsnittsberegnes over en periode på 6 måneder, med oppstart 1. januar og 1. juli. Man kan høyst avtale en periode for gjennomsnittsberegning på 52 uker, for eksempel fra 1. januar til 31. desember hvert år. Hvis avtalen ikke sier noe om når perioden starter og slutter, vil ikke arbeidsgiver ha mulighet til å gjennomsnittsberegne arbeidstiden din.*

Hvis det ikke er en gyldig avtale om gjennomsnittsberegning, har du krav på overtidsbetaling etter arbeidsmiljølovens hovedregel om alminnelig arbeidstid og overtid. Hovedregelen er at alminnelig arbeidstid er ni timer i løpet av 24 timer og 40 timer i løpet av sju dager. Arbeid utover dette regnes som overtidsarbeid og skal kompenseres med et overtidstillegg på minst 40 prosent.

Hvis avtalen angir hvilke perioder som skal gjennomsnittsberegnes, har du krav på overtidsbetaling dersom du i den angitte perioden i gjennomsnitt har jobbet mer enn ni timer i løpet av 24 timer og 40 timer i løpet av sju dager.

Thany

Manglende overtidsbetaling

Jeg har fått beskjed om at jeg kun har rett på 40 prosent overtid på en søndag, og først får overtidsbetalt når jeg overstiger 40 timer i uken. Kan dette stemme?

Jonas

Svar: *Arbeidsmiljøloven gir rett på 40 prosent overtid. Det som er avgjørende for om du får overtid etter loven, er om du har jobbet over den alminnelige arbeidstiden, som er 40 timer i uken og ni timer om dagen. Dette betyr at du kan bli pålagt å jobbe overtid, som da egentlig er merarbeid, hvis kontrakten din er på 37,5 timer, uten at dette fører til noe tillegg etter arbeidsmiljøloven. Etter 40 timer er overskredet, får du imidlertid 40 prosent overtid. Med en tariffavtale er det imidlertid normalt å få overtid allerede etter 37,5 timer, og du får ofte 50 eller 100 prosent overtid, avhengig av når overtiden utføres. Rett til overtid etter 37, 5 timer, og bedre satser enn i loven, kan også følge din individuelle arbeidsavtale. Avgjørende for hvilken kompensasjon du får, er derfor om du har en individuell avtale eller en tariffavtale som gir deg slike rettigheter.*

Katrine

Permitteringsfare

Jeg er medlem i Parat og jobber i en kommunal skolefritidsordning. Jeg er nylig ferdig med utdanning og nyansatt i kommunen. Jeg er litt bekymret for jobben min dersom det skulle komme et nytt stort smitteutbrudd. Kan kommunen permittere meg dersom det skjer?

Sara

Svar: *Parat mener at permittering ikke er et egnet virkemiddel i en slik situasjon. Kommunen har anledning til å permittere, men først etter at man har prøvd alle muligheter til å gi de ansatte andre arbeidsoppgaver/omplassering. Man må se på kommunen som et hele og ikke ta bestemmelser på enhetsnivå. Kommunenes arbeidsgiverorganisasjon, KS, anbefaler kommunene å unngå permitteringer.*

Bjørn Are

Skilsmisse og arv

Jeg er dessverre gått lei av min kone etter mange år. Det har ikke akkurat vært noe vellykket ekteskap, men det er uaktuelt for oss å skilles. Det er vi for gamle til, og vi må ta hensyn til barna og barnebarna. Men jeg vil gi min kone så lite arv som mulig. Hvordan gjør jeg det?

Kjell Magne

Svar: *Hovedregelen er at ektefellen arver en firedel av det førsteavdøde etterlater seg dersom han eller hun hadde livsarvinger (barn, barnebarn). Men ektefellen har i alle tilfeller rett på fire ganger grunnbeløpet i folketrygden. Denne begrensningen kan du gjøre i et testament om du ikke vil at din kone skal arve en firedel. Hun skal da ha kunnskap om dette testamentet før du går bort, med mindre dette ikke er mulig eller blir urimelig vanskelig. Er du sikker på hva du vil gjøre, skriver du et testament og varsler din kone om innholdet etterpå, slik at hun på forhånd vet hva hun kan vente seg ved din bortgang. Så kan hun vurdere om hun vil gjøre det samme.*

Thore

Ammefri

Jeg er ansatt på et sykehus i Helse Sør-Øst og har for tiden foreldrepermisjon. I desember skal jeg tilbake på jobb igjen i full stilling, og lurer i den forbindelse på om jeg da har rett til fri med lønn for å amme barnet mitt? Jeg vet at jeg i henhold til arbeidsmiljølovens bestemmelser har rett til ammefri inntil én time hver dag, men uten rett til lønn.

Samira

Svar: *Ja, du har rett til ammefri med lønn. I henhold til overenskomstens del A1, som regulerer sosiale bestemmelser, har du rett til fri med full lønn i inntil 2 timer pr arbeidsdag for å amme barnet ditt. Friperioden vurderes i forhold til antall timer som arbeides per dag.*

Renate

Tariffavtale og lik lønn

Jeg jobber i en butikk hvor vi endelig har fått tariffavtale. Vi som er organiserte, har stått på lenge for å få tariffavtalen på plass. Vi opplever det derfor som veldig urettferdig at de som ikke er organiserte og som slipper å betale fagforeningskontingent, likevel får samme lønn som oss organiserte. Er dette virkelig lovlig?

Gustav

Svar: *Jeg forstår din frustrasjon, men det arbeidsgiver gjør er faktisk lovlig. Hadde arbeidsgiver betalt de uorganiserte dårligere enn dere organiserte, hadde dette vært tariffstridig og ulovlig. Det kan forklares med at dersom en bedrift er bundet av tariffavtale, gjelder det såkalte ufravikelighetsprinsippet. Prinsippet er fastslått i arbeidstvistlovens § 6. Her står det: «Bestemmelse i arbeidsavtale som strider mot en tariffavtale som begge parter er bundet av, er ugyldig.» En arbeidsavtale med dårligere lønnsvilkår enn det som er fastsatt i tariffavtalen, ville derfor være ugyldig.*

Ufravikelighetsprinsippet innebærer at arbeidsgiveren har plikt til å gi både uorganiserte og organiserte arbeidstakere de samme lønns- og arbeidsvilkårene for det arbeidet som er regulert av tariffavtalen. Bakgrunnen for prinsippet er at en forskjellsbehandling vil undergrave betydningen av tariffavtalen. Hvis det var adgang til å betale lavere lønninger til uorganiserte arbeidstakere, ville arbeidsgiveren kunne foretrekke å ansette disse framfor organiserte arbeidstakere. Ufravikelighetsprinsippet er derfor med på å beskytte tariffavtalen og organisasjonsfriheten.

Anders

										BLUNDE / PLASS	LEGE-MIDDEL	AVSTIK-KER	ELV I TROMS
							GRIBB						
							FJERNE IS						
										BRENNE / NATT-KJOLE			
							VASKE		FOR-TYNNES / DEL AV TYSKLAND				
GER-MANSK HÆR-FØRER	KAN MOTOR VÆRE		KON-STABEL / KRAFT-MASKIN		FOTTØY / RETTS-LØFTE		GRUNNEN / FLYSEL-SKAP						
							INDISK KVINNE-DRAKT					EN LUKK-ØYE	EN AV TRE BRØDRE
EKS-PRESS-KOLLI / KLISSEN							ENØYD KJEMPE / SKIPS-LAG						
				KLIPPE-ØY	FLATE-MÅL					TALE FOR	FNISE		
UPOPU-LÆR PERSON / LEDSAGE													
				EN LINDBERG / UBEVEGE-LIG						ALDER-DOM		SPLID	VESEN
50		FORÆRE / FUGL			ODDE				KORN-ET				
PJOLT-ER					ELITE	SELE / KOMISK EFFEKT				PRON.			
MUSIKER													
PLATE / OPP-GLØDD			KYST-FYR / STERK				TONE / SVELLE			HOLDE MUNN	NEVNE		
GÅ		MINE				SNABB					FASE		
						AGN-SETTE					HELLIG		

Løsningen på kryssordet i medlemsbladet Parat nummer. 2 – 2021 er: «OLIVENTRÆR PREGER LANDSKAPET». Den heldige vinneren er: Karen Helene Lund, fra Moss. Frist for å sende inn løsning på neste kryssord er: **5. november 2021**.

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten som e-post til **trygve.bergsland@parat.com** eller ordinær post til: **Parat, Postboks 9029, Grønland, 0133 Oslo**

Husk å merke e-posten/konvolutten «Kryssord 3/2021». Husk også å skrive på ditt eget navn og adresse.

Premie: Horizon, alpakka-pledd av 50 prosent alpakkaull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Løsning: .....

.....

Navn: .....

Adresse: .....

.....

MINI KRYSSORD

1		2	3	4	5	6
	■	7				
8						
	■	■	9			■
10	11	12	■	13		14
■	15		16			
17						
18						■
19			■	20		

Vannrett
1. Dåne
7. Søkeinstrument
8. Beruset
9. Fred
10. Meieriprodukt
13. Åssiden
15. Firkantet
17. Ufølsomhet
18. Kropp
19. Øy i Hordaland
20. Alene

Loddrett
1. Utropsord
2. ... Lanka
3. Kurtisane
4. Offervilje
5. Karl Marx' lære
6. Kule
11. Sausen
12. Sete for smakssansen
14. Skli
16. Insekt
17. Kattenegl

TALL PYRAMIDEN

Alle feltene skal fylles med tall. Noen tall er fylt inn på forhånd, og dette utgjør summen av tallene i de to feltene under. Du må sette inn begge tallene i de to tilstøtende feltene for å finne tallet i feltet over, og motsatt, du finner tallet i et felt ved å trekke tallet i feltet ved siden av fra tallet i feltet over.

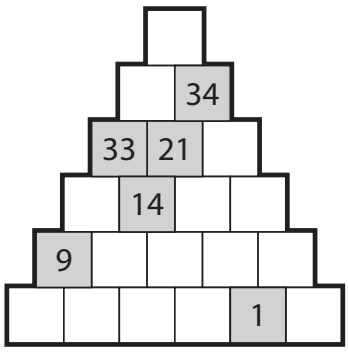

SUDOKU

		1	8	5	6			
			2			8	9	
8	6	2			9	7		5
			6				5	
	4	9		8		6		7
1	5		7		4			9
	9			6	1	2		
2			4				6	
	8						4	1

Lett

© Bulls

2	9				4		1	3
	1						4	
			5		3	9		6
		9				5	7	
		2	9					
1			6	7		3		4
5		1	7				3	
							6	
	4		1		8			7

Middels

© Bulls

		4		8		9		
	3			5		1	6	2
2			6					5
9			2					
		3		4				9
1	6		9		8			
				2	9			
						2		4
							5	

Vanskelig

© Bulls

J	E	Ø	T	B	E	P	I	V	P	M	U	S	G	Y
R	K	U	A	L	I	N	S	T	R	U	K	S	F	G
Y	R	E	R	Y	T	S	E	B	L	A	I	L	I	F
T	P	Å	P	E	P	C	T	T	Z	I	F	J	H	F
S	O	O	Ø	O	Æ	Z	R	I	E	N	K	F	D	V
T	W	D	I	B	T	E	L	I	F	T	S	Y	R	B
U	M	G	A	T	L	G	Ø	Æ	G	U	L	T	G	H
R	F	A	C	Ø	E	N	E	R	I	E	L	R	I	E
E	I	N	S	K	T	V	I	S	K	A	R	N	T	B
L	R	G	Y	O	K	M	I	T	E	Y	T	F	W	B
A	E	F	J	D	I	K	J	N	H	E	U	A	G	Y
M	R	A	M	E	V	Z	W	J	R	U	C	R	R	R
D	E	R	B	R	S	Å	K	C	Å	M	U	T	P	K
Z	Ø	T	A	I	E	P	I	L	O	G	E	Ø	T	N
U	E	T	T	O	P	N	M	E	Å	U	T	Y	H	C

KRYSS OG TVERS

Finn alle ordene. Ordene kan stå vannrett, loddrett eller diagonalt, og kan ofte stå skrevet baklengs.

1. BRYSTFILET
2. EPILOG
3. FARTØY
4. FILIALBESTYRER
5. FIRERE
6. GANGFART
7. HINTER
8. INSTRUKS
9. ISKAR
10. KODER
11. KRYBBE
12. LEIREN
13. MALERUTSTYR
14. POITEVIN
15. POTTE
16. PRAT
17. RAFF
18. SUMPVIPE
19. SVIKTE
20. TRELØS

Ordplunder

Bokstavene i ordet under har blandet seg litt. Kan du finne fram til riktig ord ved å plassere bokstavene i riktig rekkefølge i de hvite feltene?

Den grå teksten på siden gir deg noen hint. Skjul teksten om du ikke vil ha hjelp.

NOEN SMÅ HINT

- *Ordet starter med bokstaven H*
- *Parkeringsbrems*
- *Er ofte plassert mellom forsetene i en bil*

R B N H D K Å K E

FYLL INN ORDET:

PARATS TRENINGSSIDE MED HJERNETRIM

Sender du oss løsningen på alle oppgavene på denne siden, er du med i trekningen av et Horizon, alpakka-pledd av 50 prosent alpakkaull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Frist for å sende inn løsningen er 5. november 2021.
Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten på e-post til trygve.bergsland@parat.com, eller ordinær post til: Parat, postboks 9029 Grønland, 0133 Oslo. Husk å merke e-posten/konvolutten «Hjernetrim 3/2021».
Vinneren av hjernetrim i 2/2022 er Elin Willassen, fra Oppegård.

Du som medlem påvirker Parats politikk

I november er det landsmøte i Parat. Landsmøtedelegatene vil da diskutere og vedta Parats politikk og strategi for den neste treårsperioden og velge nytt hovedstyre. Parats politiske dokumenter har vært på høring og vil bli vedtatt under landsmøtet, slik har du som medlem anledning til å påvirke vår politikk gjennom din tillitsvalgt.

Som konstituert leder ønsker jeg meg gode, konstruktive og kanskje litt eksentriske diskusjoner. Vi skal ha det gøy, det skal være god takhøyde, og vi skal være ansvarlige. Det viktigste er at vi sammen skal bidra til utviklingen av Parat som Norges beste arbeidstakerorganisasjon.

Før landsmøtet vil det bli avholdt regionkonferanser hvor også landsmøtesakene vil bli behandlet, og det blir valg av nye regionutvalg. I skrivende stund er det under en uke til første regionkonferanse, der jeg for første gang på svært lenge skal få lov å møte mange tillitsvalgte på en gang – fysisk. Bare tanken på det gjør meg lykkelig.

Kompetanseheving i arbeidslivet er en viktig fanesak for oss i Parat. Vi bruker mye av vår tid og ressurser til å påvirke og utvikle arbeidsplassen som en læringsarena, og vi ønsker å bidra til kompetanseutvikling for morgendagens arbeidsliv. Mye av dette arbeidet skjer i samarbeid med vår hovedorganisasjon YS. Vi vil også bidra til å heve kompetansen til våre topptillitsvalgte, og denne høsten starter vi opp et prøveprosjekt sammen med tre av våre søsterforbund i YS.

Parat, Delta, Negotia og Finansforbundet har i samarbeid med Høyskolen i Kristiania utarbeidet et topptillitsvalgtstudium. Formålet er å gjøre de tillitsvalgte bedre i stand til å utøve vervet sitt. Oppmerksomheten rettes mot tillitsvalgte som ledere og rollemodeller og som aktive bidragsytere til det organiserte arbeidslivet. Jeg tror dette er et svært bra tilbud til våre tillitsvalgte, og et godt påfyll til den utdannelsen vi allerede gir dem.

YS Arbeidslivsbarometer for 2021 viser at fagforeningslegitimiteten har økt. Flere vil være organisert, og flere vil være tillitsvalgt.

Unn Kristin Olsen. Foto: Vetle Daler.

Det vil bli spennende å se om dette er som følge av pandemien eller om flere har fått opp øynene for hvor viktig det faktisk er å være organisert, og slik være en bidragsyter til det organiserte arbeidslivet og den norske velferdsmodellen.

Å lese er som å tenke med en annens hode i stedet for sitt eget.
Arthur Schopenhauer

UK. Olsen

Unn Kristin Olsen
Leder i Parat

Facebook: facebook.com/UnnKristinOlsenParatYS

Hjelp når du trenger det!

Trenger du hjelp med spørsmål knyttet til lønn, tariff, arbeidsforhold, medlemskap og kontingent, kan du nå enten kontakte din tillitsvalgte eller hovedtillitsvalgte, eller du kan kontakte Parat direkte. Kontakt gjerne ditt nærmeste regionkontor først, så veileder de deg videre. På disse sidene finner du kontaktinformasjon både til Parat og Farmasiforbundet. Husk at du alltid kan kontakte oss på 482 10 100 eller medlem@parat.com.

Farmasiforbundets hovedtillitsvalgte

Private apotek

Boots
Inger Johanne Opseth
Boots apotek Elverum
Telefon: 977 85 188
ij.opseth@boots.no

Apotek1
Monika Nilsen
Apotek 1 Vestvågøy
Telefon: 913 68 268
mjanilse@online.no

Vitusapotek
Anita Sveum Nilsen
Vitusapotek Sandvika
Telefon: 67 55 19 00 / 970 60 141
anita_sveum_nilsen@hotmail.com

Sykehusapotek

Midt:
Liv Reisch
Sykehusapoteket i Trondheim
Telefon: 73 86 42 00 / 924 10 932
liv.reisch@sykehusapoteket.no

Vest:
Bertha-Regine Lilleås
Sjukehusapoteket Haugesund
Telefon: 478 60 498
bertha.regine.lilleas@sav.no

Sør-Øst:
Eva Irene Holmen
Sykehusapoteket sør/øst
Telefon: 926 33 390
eva.irene.holmen@sykehusapotekene.no

Nord:
Beate Borge
Sykehusapoteket i Tromsø
Telefon: 415 13 546
beate.borge@sykehusapotek-nord.no

Parats regionkontorer

Oslo:
Lakkegata 23
ost@parat.com

Rådgiver Bjørn Are Sæther
bjorn.are.sether@parat.com
Telefon: 959 77 054

Rådgiver Ståle Botn
stale.botn@parat.com
Telefon: 476 16 392

Rådgiver Bjørg Skuthe
bjorg.skuthe@parat.com
Telefon: 969 42 646

Tønsberg:
Grev Wedelsgt. 12
sor@parat.com

Rådgiver Unn Kristin Johnsen
unn-kristin.johnsen@parat.com
Telefon: 934 80 218

Tromsø:
Grønnegata 3B
nord@parat.com

Rådgiver Siren Somby
siren.somby@parat.com
Telefon: 419 33 359

Rådgiver Jo Sigurd Aurvoll
jo-sigurd.aurvoll@parat.com
Telefon: 472 76 963

Kristiansand:
Vestre Strandgt. 42
sor@parat.com

Rådgiver Marianne Hårtveit
marianne.haartveit@parat.com
Telefon: 971 67 293

Bergen:
Strandgaten 1
vest@parat.com

Advokat Ketil Mæland-Johansen
ketil.maeland-johansen@parat.com
Telefon: 982 55 809

Rådgiver Jørgen Dræge
jorgen.draege@parat.com
Telefon: 404 54 606

Trondheim:
Kjøpmannsgt. 25
midt@parat.com

Rådgiver Anita Rosmæl
anita.rosmal@parat.com
Telefon: 936 15 942

Rådgiver Bente Hermanstad
bente.hermanstad@parat.com
Telefon: 915 90 708

parat
parat.com

parat

Parat med egen kleskolleksjon

Parat har valgt ut et lite utvalg kvalitetsklær. Medlemmer og tillitsvalgte kan bestille klærne i parat.shop.idegroup.no og betaler kun vår innkjøpspris.

Skalljakke for vår og sommer. Vind- og vannavvisende i dame og herrestørrelse
555 kroner *

Liten sekk, 17 liter
185 kroner *

Hettegenser i økologisk bomull, leveres i dame og herrestørrelse
379 kroner *

Kabinkoffert 37 liter
Lett og solid koffert med fire hjul
1370 kroner *

T-shirt i økologisk bomull, leveres i dame og herrestørrelse
149 kroner *

Parat betyr at vi alltid står klar, uansett når du trenger hjelp. Et enkelt norsk ord som er tydelig i sitt budskap og som har fått Språkrådets pris for nettopp dette.

Fargen er oransje, som gir varme og som signaliserer glede, bevegelse og nytelse. Oransje virker oppløftende og den jager triste tanker på dør. Oransje stimulerer også til aktivitet, nysgjerrighet og kreativitet.

* Frakt kommer i tillegg.